



Kooperatif Postası

KARINCA

Aralık 2018 Yıl: 85 Sayı: 984 ISSN: 1300-1450



Kooperatif Postası

KARINCA

Aralık 2018 Yıl: 85 Sayı: 984 ISSN: 1300-1450

27 Aralık 1919 Atatürk'ün Ankara'ya Gelişinin 99. Yılı Kutlu Olsun.



KARINCA

YIL: 85 SAYI: 984
Aralık 2018

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Doç. Dr. Hasan YAVLU

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARLTI

Prof. Dr. Senar SAĞLAM

Prof. Dr. Muhsin ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Hacım ÖZÜDOĞRU

Doç. Dr. Hasan YAVLU

Doç. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)

Head Office and Correspondence Address

Ehlibey Mahallesi Tekecikler Cadde No: 359-10

06520 Beştepe/Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 472 98 99 - 472 99 11

Beşge Geceği : 0312) 472 97 64

www.kooper.org.tr

kooper@gmail.com

admin@kooper.org.tr

Hesaplarımız:

T.C. Ziraat Bankası, Cevizliçene Şubesi

Hesap No: 7070379-5003

IBAN - TR48 0010 0109 2507 8703 7850 03

Abone Şartları

Yıllık Abone Bedeli: 120 TL (KDV Dahil)

Fiyat: 10 TL (KDV Dahil)

The Subscription Price to the review is (USA Dollars)
24 a year, annual indexed Correspondence resting to
the review should be sent to:

"Türk Kooperatifçilik Kurumu" Basın, Yayın, Araştırma

Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Ehlibey Mahallesi Tekecikler Cadde No: 359-10

06520 Beştepe/Çankaya/ANKARA TÜRKİYE

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışan,

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim

Hizmetleri İşletmesinin yıllık dergi

"KARINCA"nın monthly journal of Turkish Cooperative

Association founded in 1931

Yazılarda savunan fikirler yazarlarına aittir.

Gönderilen yazı ve haberler kabul edilmez.

Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Tarihi

Yayın Süresi Yayın

Basım Tarihi

4 Ocak 2019

Basım Yeri & Tasarım

Albinyeprek Matbaacılık Basın Yayın San. ve Tic. Ltd.Şti.

Kazım Karabekir Cad. 3865 Teşci 312 364 44 02

kalinca@karabekir.com.tr

albinyeprekmatbaa@gmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	1
NEVZAT AYPEK DIŞ PAYDAŞ VE KOOPERATİFÇİLİK SORUNLARI ÇALIŞTAYI DÜZENLENDİ	3
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFE YENİ GİREN ORTAĞIN SORUMLULUĞU	7
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE AYRILAN ORTAKLARLA MALİ HESAPLAŞMA	12
SONER ALTAŞ KOOPERATİFLER VE ÜST KURULUŞLARI TARAFINDAN ZAYI BELGESİ ALINMASI	16
DOĞUKAN ERBEK ATATÜRK'ÜN NEVİ ŞAHSINA DAİR	23
GÖKHAN GÖKMEN MEŞRUTİYETTEN İRAN İSLAMİ DEVRİMİNE KADARKİ EDEBİ DEĞİŞİMLER VE GELİŞİMLER	29
HAZAL ÖĞÜZ DEĞİŞEN MECRA, DEĞİŞEN REKLAM	36
YETER DEMİR USLU SAGLIK TURİZMİNE GENEL BİR BAKIŞ	41
VEDAT SADIOĞLU DÜNYA KOOPERATİFÇİLİK GÜNÜ	47

Dergimizde yayınlanan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARLTI
Muhasep Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Doç. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Doç. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman OKUR
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Doç. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Erol DEMİR

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiyeye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesini
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesini
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılmasını
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesini
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılmasını
6. Dergimizde gönderilen yazıların başka bir dergiyeye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Başyazı

Değerli kooperatif dostları;

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar toplantısının 24.sü (**COP 24**) Bu ay Polonya'nın Katoviçe kentinde yapıldı. 1992 yılında Rio çevre konferansında imzaya açılan BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin tüm dünyada uygulanmasını takip etmek ve bu alanda bir uluslararası hukuk oluşturmak amacını taşıyan **COP** toplantıları, özellikle Kyoto Protokolü ve bu protokolün süresinin sona ermesini takiben uluslararası toplumun onun yerine ikame ettiği Paris iklim anlaşması gibi uluslararası sözleşme metinleriyle bilinmektedir.

COP toplantılarında son yıllarda ortaya koyulan temel hedef küresel ısınma düzeyinin 1,5 derecenin altında tutulmasını sağlamak amacı ile tüm dünya ülkelerinde iklim değişikliği ile mücadele politikalarının somut hedefler içerecek ve küresel ısınmaya neden olan sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik hedefler taşıyacak şekilde yeniden konumlanması gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır.

İklim değişikliği ile mücadele konusunda uluslararası alanda ortaya koyulan politika önerileri ve bağlayıcı bir uluslararası sözleşme üretme çabaları noktasında uluslararası toplum başarısız bir sınav vermektedir. Zira iklim değişikliği ile mücadelenin en önemli basamağını oluşturan sera gazı emisyonlarının azaltılması, ülkelerin kalkınma hedefleri ile doğrudan ilişkilidir.

Kalkınma politikalarının en önemli başlığını oluşturan enerji politikası aynı zamanda iklim değişikliği meselesine bakış açısı ile doğrudan ilişkilidir. Zira sera gazı emisyonlarını oluşturan karbon temelli yakıtlar enerji politikasının temelini oluşturmaktadır.

Yüksek karbon emisyonu taşıyan fosil yakıtlar temelli bir enerji politikası ülkelerin iklim politikası üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Özellikle birincil enerji ihtiyacının önemli bir kısmını fosil yakıtlardan karşılamak durumunda olan ülkeler için iklim değişikliği ile mücadele politikasının içeriği enerji politikasındaki fosil yakıt tercihidenden vazgeçmeyi gerektirmektedir. Bu durumda enerji ihtiyacını karşılamak için yenilenebilir enerjiye yönelmek zorunlu bir tercih haline gelmektedir. Bu noktada ortaya çıkan sorun ise yenilenebilir enerji kaynaklarının yeterli potansiyele sahip olmamasının yanı sıra birim maliyetinin yüksek olması ve yenilenebilir enerji temelli bir enerji politikasının finansmanının nasıl karşılanacağı gibi bir dizi soruyu beraberinde getirmektedir.

1992 yılında Rio'da imzaya açılan **İDÇS**, gelişmiş ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltmalarını; az gelişmiş ülkelerin ise bu süreçte ihtiyaç duyacağı finansmanın gelişmiş ülkeler tarafından fonlanan yeşil iklim fonu üzerinden karşılanması ilkesine göre tasarlanmıştır. Ne yazık ki geçen süre içinde yeşil iklim fonu yeterli büyüklüğe ulaşamadı.

İDÇS'nde belirlenen statüye göre Türkiye'nin 1992 yılında yapılan bir hata yüzünden eklerde yanlış konumlandırıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira Türkiye sözleşmeye göre finans

yardımı alamayacak ülke sınıfında yer almaktadır. Başlangıçta az gelişmiş ülkelere finansman desteği sağlamak yükümlülüğünü de taşıyan ülkeler arasında yer alan Türkiye yürüttüğü diplomatik girişimlerle bu yükümlülüğünden kurtulmuş ancak hala yeşil iklim fonundan yararlanamayacak ülkeler arasında yer almaya devam etmektedir. Kyoto protokolünün imzaya açılmasından itibaren başlayan ve 2015 Paris iklim zirvesinden itibaren yoğunlaşan bir diplomatik çaba ile Türkiye aktif olarak **İDÇS**'nde belirlenen statüsünün değiştirilmesi için mücadele etmektedir.

Türkiye'nin bu süreçteki temel talebi; Yeşil iklim fonundan yenilenebilir enerji yatırımları için finansman desteği elde etmek; hiç olmazsa emisyon azaltımı ve yenilenebilir enerji için gerekli olan kredileri alabilmek olarak özetlenebilir. Bu durumun sağlanabilmesi için ise öncelikli olarak Türkiye'nin EKI listesinden çıkmak yönündeki talebinin sözleşmeciler tarafından kabul görmesi gerekmektedir. Henüz Paris iklim anlaşmasını Anayasamızın 90. Maddesinde belirtilen süreçleri tamamlayarak onaylamamış bir ülke olarak Türkiye'nin bu talebinin uluslararası toplumda karşılık bulmasını beklemek fazlaca bir iyimserlik olacaktır. Zira güçlü ve büyük bir ekonomiye sahip olan Türkiye için yeşil iklim fonuna erişim mümkün hale gelirse, zaten fonlama kapasitesi düşük olan fonun az gelişmiş ülke ortaklarının bu durumu kabullenmeyeceği açıktır.

Diğer taraftan Trump yönetiminin Paris İklim Anlaşmasından çekilme iradesini deklere etmiş olmasının yanı sıra küresel düzeydeki en büyük kirlenici olan Çin'in de kömür kullanımını artırarak devam ettirmesi küresel düzeyde uygulanabilir, sonuçları izlenebilir ve yaptırımla desteklenmiş bir küresel iklim politikasının önündeki engeller olarak görülmelidir. Tüm bu engellere karşın Dünyamızın her geçen gün biraz daha ısındığı ve bu ısınmanın doğal sonucu olarak da istikrarsız iklim rejimlerinin ortaya çıktığı gerçeği, küresel ölçekte uluslararası toplumun bu konuya daha hassas eğilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

984. sayısında toplam yazı ile siz değerli okuyucularımızla buluşturduğumuz Karınca dergisinin gelecek sayılarında siz okuyucularımızın etkin desteğine ihtiyacımız olduğunu tekrar ifade etmek istiyorum.

Öncelikli olarak Kooperatifçilik alanında, özellikle de yeni nesil kooperatifler ve kooperatiflere dair başarı öykülerinin paylaşıldığı yazılarla dergimizi zenginleştirmek istiyoruz. Bu sayede kooperatif girişimcilerine daha verimli katkı sağlayabileceğimize inanıyoruz.

Bu vesile ile siz değerli okuyucularımızın kooperatif başarılarına ilişkin paylaşımlarınızı ve yeni nesil kooperatiflerle ilgili yazılarınızı koopkur@gmail.com adresi üzerinden bize ulaştırmanız dergimizin zenginliği için önemli bir kazanç olacaktır.

Bu vesile ile yaklaşan 2019 yılının tüm milletimize hayırlar getirmesini, sağlıklı ve mutlu bir yıl olarak yaşanması temenni ediyor yeni yılınızı en kalbi duygularıyla kutluyorum.



2019-2023 KOOPERATİFÇİLİK STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI DIŞ PAYDAŞ VE KOOPERATİFÇİLİK SORUNLARI ÇALIŞTAYI DÜZENLENDİ

Prof. Dr. Nevzat AYPEK

Değerli Hazirun

Hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Öncelikle siz kooperatifçi dostlarımla bir hissiyatımı paylaşmak istiyorum.

2019-2023 dönemini kapsayacak olması nedeniyle Cumhuriyetimizin 100.Yılına denk gelen Türkiye Kooperatifçilik Strateji ve Eylem Planı çalışması içinde yer almamanın mutluluğunu yaşıyorum.

Bu çalışmaya bir Türk akademisyeni ve Türk Kooperatifçilik Kurumunu mensubu olarak katılmaktan dolayı ayrıca mutluyum.



Cumhuriyetimizin banisi **Gazi Mustafa Kemal Atatürk** keza, Türkiyede kooperatifçiliğın geliştirilmesini teminen talimatlarıyla İstanbul Darül Fünun öğretim üyelerince 20 Mayıs 1931 tarihinde Türk Kooperatifçilik Kurumunu'nun da oluşumunu sağlamıştır.

İnsani hasletlerden yardımlaşmayı ve dayanışmayı esas olan kooperatifçilik; tarafımızdan İnsani, islami ve milli bir kurum olarak kabul edilmiş ve Türk Kooperatifçiliğı için çalışmayı aynı zamanda Ulu Önder Atatürk'ünde biz akademisyenlere verdiği görev addedilmiştir.

Dünya durdukça da böyle olacaktır.

Tarihi sürecinde Türk Kooperatifçiliğinin; ülke insanına ve ekonomisine çok büyük katkıları olmuştur.

Nitekim, zor zamanlarda bir can simidi, can suyu veya cankurtaran olmuştur. Toplumun ve devletin temel taşlarındadır.

Tabi ki, bütün bunlar kooperatifçiliğe inanmış fedakar ve cefakar kooperatif ortaklarının ve yöneticilerinin gayretleri ve devletin kooperatifçilik olgusuna sahip çıkması ve destek vermesi ile olmuştur.

Bu vesile geçmişteki ve mevcut tüm kooperatif ortaklarına, yöneticilerine ve kooperatifçilik alanında görev yapan kamu çalışanlarına teşekkür ve takdir insani ve milli bir borçtur.

Her ne kadar zaman zaman, kooperatifçiliğı bilmeyen; insan yerine semayeyi yeğleyen ya salt bir ideolojik kavram ve kurum olarak görenler ve yaklaşanlar olsa da; yeni Kooperatifçilik Strateji Belgesi ve Eylem Planı çalışması ile görülmektedir ki; **Türk devleti ve milleti kooperatifçiliğe** sahip çıkmaya devam etmektedir.





Yeni dünya düzeni diye adlandırılan ve değerler erezyonunun yaşandığı gelişen ve değişen dünyada kooperatifçilik misyonunu hep korumuş ve artırarak devam ettirmiştir.

Adeta dünyada hakim piyasa ekonomisi kuralları içinde sermayeyi ve kar maksimizasyonunu esas alan kapitalist sistem sömürsüne karşı, özellikle mevcut sistem de insani ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan toplum kesimleri için; insanı öncelleyip, minimum kar ile; hem ekonomik hemde sosyal bir birim olarak dimdik ayaktaadır.

Nitekim;

Kamu sektörü ve özel sektör dışında olup kooperatiflerin içinde yer aldığı 3.sektör piyasa ekonomisi ile sosyal ekonominin kesişme noktasındadır.

Ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi diye isimlendirilen yeni yönetim şekli ile; ihtiyaçlara binaen köklü ve yaygın bir değişim söz konusudur.

Bu bağlamda; değerler ve kurumlar ülke ve insan ihtiyaçları doğrultusunda yeni bir anlayış ile yeniden şekillendirilir iken; Kooperatifçilik daha güçlü bir şekilde yerini korumuştur.

Değerli Katılımcılar,

“Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı Dış Paydaş ve Kooperatifçilik Sorunları Çalıştayı”ndayız.

Sorun kelimesi, TDK Güncel Türkçe Sözlükte;

“Araştırılıp öğrenilmesi, düşünülüp çözümlenmesi, bir sonuca bağlanması gereken durum, mesele, problem”, “Sıkıntı veren durum, der” diye tanımlanmaktadır.

Ancak başka sözlüklerde, sosyal bilimlerde sorun; **“genellikle hoş gitmeyen, istenmeyen ve**

aşılması gereken bir durum” olarak tanımlanmaktadır.

Ancak, günlük konuşmada daha daha zor şartlar gibi algılanmaktadır.

Durum böyle olunca; **“irite ediyor”**. Sinirlendiriyor, rahatsız ediyor.

Hele hele her toplantı adında sorun kelimesi olunca sanki bir sorunlar yumağına gidişat var gibi geliyor.

Oysa, özellikle iletişimin hızlanması ile tek kutuplu hale gelen dünyada rekabet keskinleşmiş ve yaygınlaşmıştır. Bu durumun ekonomik hayatta ortaya çıkardığı dinamizm ile işletme yönetiminde ciddi değişim ve gelişim gözlenmektedir.

Dolayısıyla birer ekonomik birim olan kooperatif işletmelerin de bu sürecin dışında kalması beklenemez. Yani, kooperatiflerin kendini güncellemesi ve uyarlaması ihtiyacı hasıl olmaktadır. Ve bu hep olacaktır.

Yapılması gereken, bu dinamik süreci takip edip, bilimin öncülüğünde bu insani kurumun rekabet edebilirliğini ve hatta mümkün olursa rekabet üstünlüğü sağlamaktır.

Nitekim, *Yüce peygamberimiz*; **“İlim Çinde de olsa gidip alınız”** buyurmuşlardır.

Hünkar Hacı Bektaş Veli **“ İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır”** demektedir.

Keza Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e göre de; **“Hayatta en hakiki mürşit ilimdir”**

Değerli kooperatifçiler, desturumuz ilim olduğu sürece yolumuz aydınlıktır.

Bu bağlamda, Türk Eğitim Sisteminin her kademesinde kooperatifçilik eğitimi ve okul kooperatifleri ile de uygulaması yerini almalıdır.

Strateji ve politika geliştirmek için, hali hazırda mevcut **MYO**’lardaki kooperatifçilik eğitimi lisans üstü eğitimler ile desteklenmelidir.

Değerli kooperatif dostları, kooperatif sevenler, kooperatif emekçileri / emektarları, bu insani ve kutlu yolda başarılı çalışmalarımıza hep birlikte devam edeceğimizden hiç şüphem yoktur.

Yolunuz açık olsun.

Yeni çalışmalarda buluşmak ve görüşmek üzere.

Hoşça kalın.



KOOPERATİFE YENİ GİREN ORTAĞIN SORUMLULUĞU

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Kooperatifler, sermaye şirketlerinden farklı olarak, değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklardır. Kooperatiflerde esas itibariyle açık kapı ilkesi geçerlidir ve buna bağlı olarak anasözleşmedeki şartları taşımak şartıyla herkes kooperatiflere ortak olabilir.

Kooperatifler daha çok ortakların belirli ekonomik menfaatlerini korumak ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulduğundan kooperatiflerin merkezinde kural olarak ortak yer alır.¹

Kooperatif tüzel kişilik kazandıktan sonra ortaklık sıfatının kazanılması; yeni ortak kaydı suretiyle ortak olunması ile ortaklığın devri veya miras yoluyla olabilir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda² (**KoopK**) ortaklar için bazı haklar öngörülmesinin yanında bunların sorumlulukları da düzenlenmiştir.

Bu çerçevede, kooperatiflere yeni giren ortakların sorumluluğunun bulunup bulunmadığı, sorumluluğun varlığı halinde bunun kapsamının, sınırlarının ve şartlarının neler olduğu önem arz etmektedir.

Zira ortağın, ortaklığa girmesi sonrasında karşı karşıya olacağı sorumlulukları önceden bilmesi, kooperatife giriş kararı üzerinde etkili olacaktır.

İşte bu çalışmada, kooperatife yeni giren ortağın sorumluluğu, tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) Mustafa Yavuz, *Kooperatif Ortaklığının Devredilebilme Esasları*, *Karınca Dergisi*, Y.85, S.979, Temmuz 2018, s.21.

2) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2. Kooperatiflerde Sınırsız Ve Sınırlı Sorumluluk İle Ek Ödeme Yükümlülüğü

Kooperatifler, anasözleşmede aksine hüküm olmadıkça, alacaklılarına karşı yalnız malvarlığıyla sorumludur (**KoopK md. 28**).

Bu hüküm gereğince, kural olarak kooperatif alacaklıları, alacaklarını tahsil için kooperatif ortaklarının şahsi varlıklarına müracaat edemez.

Başka bir deyişle, kooperatif ortakları, kooperatif alacaklılarına karşı sorumlu olmazlar.

Ancak bu durumun aksinin anasözleşmede öngörülmesi mümkündür.

Nitekim ortakların sorumluluğu bakımından, anasözleşmede sınırsız sorumluluk veya sınırlı sorumluluk hallerinden birisi kabul edilebilir, ayrıca ortaklar için ek ödeme yükümlülüğü getirilebilir.

O halde, **KoopK**'da öngörülen sistem, anasözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça borç ve taahhütlerinden dolayı münhasıran kooperatifin sorumlu olması, ancak anasözleşmeye konulacak hükümlerle ortakların sorumluluk ya da ek ödeme yükümü altına sokulabilmesidir.

Kooperatiflerde sorumluluk türleri ve ek ödeme yükümlülüğü hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse;

Anasözleşmede, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde, ortakların da şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarının hüküm altına alınması halinde sınırsız sorumluluk söz konusudur.

Bu takdirde alacaklılar kooperatifin iflası veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağlayamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar (**KoopK md. 29**).

Ancak, belirtmek gerekir ki, kooperatifler sınırsız sorumluluk uygulamasına pek başvurmamaktadır.

İlgili bakanlıklar tarafından hazırlanan örnek anasözleşmelerde de ortakların sınırsız sorumlu olmasına ilişkin hükümlere genelde yer verilmemektedir.

Kooperatif ortakları için öngörülen ve uygulamada en çok rastlanılan sorumluluk türü sınırlı sorumluluktur.

KoopK'nın 30. maddesinde, anasözleşmeye kooperatif borçları için her ortağın kendi payından fazla olarak şahsen ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olacağı hususunda bir hükmün konabileceği, ortakların tek başına sorumlu olacakları miktarın kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak da gösterilebileceği öngörülmüştür.

İlgili bakanlıklar tarafından hazırlanan örnek anasözleşmelerde genellikle "*Her ortak, kooperatifin borçlarına karşı, taahhüt ettiği pay tutarı kadar sorumludur.*" hükmü yer almaktadır.

Bununla birlikte, aynı hususun esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifi örnek anasözleşmelerinde ise "*Her ortak, kooperatifin borçlarına karşı, taahhüt ettiği pay tutarının 10 katına kadar sorumludur.*" şeklinde yer aldığını belirtelim.

Öte yandan, anasözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir.

Ancak, ek ödemelerin yalnız bilanço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır.

Ek ödeme yükümü sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir (**KoopK md. 31**).



Bu durumda, anasözleşmede belirtilmesi şartıyla kooperatif ortaklarına ek ödeme³ mecburiyeti getirilmesi mümkündür.

Dolayısıyla ek ödeme, anasözleşmeye hüküm konulmak ve sadece bilanço açıklarını kapatmada kullanılmak üzere ortaklardan ayrıca talep edilmesi mümkün olan parasal tutardır.

Sınırlı ve sınırsız sorumluluk hallerinde ortak, kooperatifin alacaklılarına karşı sorumlu olurken, ek ödeme yükümlülüğünde bizzat kooperatife karşı sorumlu tutulur.

Bunun yanında, KoopK'nın 32. maddesi, **“Sorumluluğu belirli bir zamana bırakan veya bazı ortak gruplarına yükleyen anasözleşme hükümleri muteber değildir.”** hükmünü amirdir.

Kanun koyucu anılan maddeyle; sorumluluğun belirli bir zamana bırakılmasını (örneğin; ortakların, kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından üç yıl sonra sınırlı ya da sınırsız sorumlu olmasını veya ek ödeme yükümlüne tabi tutulmasını) ve sorumluluğun bazı ortak gruplarına yükletilmesini (örneğin; yeni giren bir kısım ortaklara, aidaatlarını zamanında ödemeyen veya az ödeyen ortaklara yükletilmesini) yasaklamıştır.

Eğer anasözleşmeye bu yönde bir hüküm konulmuş ise, söz konusu hükümler geçerli değildir.

Zaten anasözleşmelerine bu yönde hüküm koyan kooperatiflerin kuruluşuna, ilgili bakanlık tarafından izin verilmez.

İfade etmek gerekir ki, mezkûr hüküm, kooperatif ortakları arasında var olan hak ve vecibelerde eşitlik ilkesini ayrıca ve bir kez daha vurgulamaktadır.

3. Kooperatife Yeni Giren Ortağın Sorumluluğu

Öncelikle ifade edelim ki, kooperatife yeni giren ortak, genellikle diğer ortakların her birinin o tarihe kadar ödemiş oldukları paralara eşit tutarı bir defada ödemek durumundadır.

Böylece ortaklar, hak ve vecibelerde eşitlik ilkesi (**KoopK md. 23⁴**) gereği aynı yükümlülükleri yerine getirmiş olarak, aynı haklara ve borçlara sahip olurlar.⁵

Örnek anasözleşmelere göre daha sonra ortaklığa kabul edileceklerden, bahsi geçen tutarın üzerinde para talep edilmesi mümkündür.

Ancak, bu hususta genel kurulun karar alması şarttır.

Diğer taraftan, ortakları için kişisel sorumluluk veya ek ödemeler getiren kooperatifler bakımından KoopK'nın 35. maddesinde özel hükme yer verilmiştir.

Keza **“Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu”** başlıklı anılan maddede, **“Ortakları şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatife, durumunu bilerek yeni giren kimse,**

3) Uygulamada “ek ödemeler” ile “sair ödemeler” birbiriyle çok defa karıştırılmaktadır. Bilanço açıklarının karşılanması amacıyla istenecek yükümlülük “ek ödeme” olarak adlandırılırken, kooperatif çalışmalarına -kooperatif amaçlarının gerçekleştirilmesi ve dönem giderlerinin veya beklenmedik giderlerin karşılanması için- mali kaynak sağlamak üzere istenecek yükümlülükler “sair ödeme” olarak tanımlanmaktadır. Sair ödemeler, çeşitli adlar altında talep edilebilir. Özellikle, yapı kooperatiflerinde, inşaat yapmak veya yaptırmak üzere ortaklardan aylık olağan ödemeler dışında talep edilen büyük meblağlı katılım payları -uygulamada bunlara ek ödeme veya yükümlülük denilse dahi- sair ödemelere örnek olarak gösterilebilir (Soner Altaş, Ortakların Kooperatif Borçlarından Doğan Sınırlı ve Sınırsız Sorumluluk Halleri ile Ek Ödeme Yükümlülüğü İhdası, Yaklaşım, Ekim 2008, S.190).

4) KoopK'nın 23. maddesinde, **“Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dahilinde hak ve vecibelerde eşittirler.”** denilmektedir.

5) Yahya Deryal, Kooperatiflerde Ortak Sifatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları, Doktora Tezi, İstanbul 1994, s.148.

girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı mukavele hükümleriyle ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.” denilmektedir.

Bahsi geçen hüküm, ortakları sınırsız sorumlu ve/veya ek ödemelerle yükümlü olan bir kooperatife bu durumu bilerek giren ortağın, girişinden önce doğmuş olan kooperatif borçlarından diğer ortaklar gibi sorumlu olması kuralını getirmiştir.

Söz konusu düzenlemede; kooperatife yeni giren ortakların da eski ortaklar gibi aynı sorumluluğa tabi olacağı, borçların doğum tarihleri önem taşımaksızın eski ve yeni ortakların bu borçlardan birlikte sorumlu olacağı, bu eşit sorumluluk rejimini değiştirmeye yönelik sözleşmelerin de, sadece iç ilişkide geçerli olabileceği, üçüncü kişilere karşı ileri sürülüp sorumluluktan kaçınılamayacağı öngörülmüştür.

Burada, eski ortaklar gibi kooperatife yeni katılan ortakların da, kooperatif borçlarından dolayı sorumluluğunun eşit seviyede ve müteselsil olacağı vurgulanmıştır.

Mezkûr düzenleme, kooperatif alacaklısı durumundaki üçüncü kişiler yönünden önemli bir teminat işlevini haizdir. ⁶

Ancak zikredilen hükümden **“durumunu bilerek yeni giren kimse”** ibaresine yer verilmek suretiyle ortaklar açısından sorumluluğun doğması, ortaklığa durumu bilerek girmeye bağlanmıştır.

Bilindiği üzere, **KoopK**'nın 8. maddesi uyarınca, kooperatife yeni giren kimsenin, kooperatif anasözleşmesi hükümlerini bütün hak ve vecibeleri ile kabul ettiğini bir yazı ile belirtmesi ve bu yazıyla yönetim kuruluna başvurusu gerekmektedir.

Ayrıca, aynı hükümden, kooperatif, ortaklarına kendi varlığı dışında şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yükleyecek ise ortak olmak isteği, bu yükümlerin yazılı olarak kabul edilmesi halinde değer taşıdığı ifade edilmiştir.

Buna göre, ortaklık için müracaat eden kişinin, anasözleşmede yazılı sorumluluk hükümlerini de bilerek kooperatife girdiği ve bu durumdan baştan itibaren haberdar olduğu kabul edilir.

Bu kapsamda ise, yeni giren ortağın, ortakları şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatif olduğunu bilmediğini ileri sürmesi dikkate alınmaz.

Yeni ortağın sorumluluğu ise ortaklara ve üçüncü kişilere karşı giriş bildiriminin kabulü ile (*ortaklığın kazanıldığı tarih itibarıyla*) başlar.

Ancak kooperatif, yeni ortak olarak giren kimseden bu şekilde yazılı bir belge almamış ise ortağın da durumu bildiği kabul edilemez ve sorumluluğuna gidilemez.

Dolayısıyla, bir kooperatife ortak olurken veya kooperatif ortaklığını devralırken, anasözleşmede ortaklara yüklenen sorumlulukların neler olduğunun ortak tarafından araştırılması ve karar aşamasında bu halin göz önünde bulundurulması önemlidir.

Yeri gelmişken ifade edelim ki, **KoopK**'nın 35. maddesinde geçen **“durumunu bilerek yeni giren kimse”** ibaresiyle kastedilen, ortağın kendi durumunu bilmesidir.

Başka bir anlatımla, ortağın sorumlu olup olmadığını, ek ödeme ile yükümlülüğünün bulunup bulunmadığını bilmesidir. Anılan ibareyle, kooperatif borçlarının bilinmesi amaçlanmamıştır.

Eğer ki, ortağın kooperatif borçlarını bilmesi amaçlansaydı hükümden **“kooperatifin durumunu bilerek giren ortak”** şeklinde daha açık bir ifadeye yer verilirdi.⁷

6) Yahya Deryal, *agt*, s.148-149.

7) Pelin Güven, *Türk Hukukunda Kooperatiflerde Ortakların Hakları ve Yükümlülükleri*, Marmara Üniversitesi, İstanbul 1993, s.118.

Öte yandan, KoopK'nın 35. maddesi emredici niteliktedir.

Bu maddenin aksini öngören sözleşmeler geçerli değildir.

Zira hükmün son cümlesi gereğince, ortakları şahsen ve ek ödemelerle yükümlü bir kooperatife sonradan giren ortağın, girişinden önceki kooperatif borçlarından sorumlu tutulamayacağına ilişkin anasözleşme hükümleri ile bu konuda ortakların kendi aralarında yapacakları anlaşmalar, üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmez.⁸

4. Sonuç

Kooperatif, insanların karşılıklı yardımlaşmada güçlük çektiği ihtiyaçlarını gidermek için maddi ve manevi güçlerini birleştirdiği bir dayanışma aracıdır. Kooperatiflerde ortaklar, kooperatif işlerine ilişkin her konuda kanuna uygun olmak kaydıyla söz sahibidirler. Bu nedenle ortaklar, birçok hakka sahip olduğu gibi bunun karşısında sorumluluk altına da girmektedir.⁹

Ortakların sorumluluğuna ilişkin olarak anasözleşmede sınırlı sorumluluk veya sınırsız sorumluluk tiplerinden biri kabul edilebilir. Ayrıca ortaklar, anasözleşmede yer verilecek bir hükümle bilanço açıklarını kapatmak üzere ek ödemelerle yükümlü kılınabilir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğuna ilişkin özel hükme yer verilmiştir.

Bu kapsamda, ortakları şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatifte, durumunu bilerek yeni giren kimse, girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur.

Buna aykırı sözleşme hükümleri ile ortaklar arasındaki anlaşmalar ise üçüncü kişiler hakkında hüküm ifade etmez.

Kooperatife ortak olmak isteyenlerin ve mevcut ortakların, kooperatifin borçlarıyla ilgili olarak sorumluluklarının bulunup bulunmadığını bilmeleri ve bu bağlamda kooperatif anasözleşmesini incelemeleri menfaatlerine olacaktır.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

Altaş, Soner, Ortakların Kooperatif Borçlarından Doğan Sınırlı ve Sınırsız Sorumluluk Halleri ile Ek Ödeme Yükümlülüğü İhdası, Yaklaşım, Ekim 2008, S.190.

Deryal, Yahya, Kooperatiflerde Ortak Sifatının Kazanılması, Kaybedilmesi ve Hukuki Sonuçları, Doktora Tezi, İstanbul 1994.

Göç Gürbüz, Diğdem, Kooperatiflerde Ortakların Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, C.XXVIII, S.1, 2010.

Güven, Pelin, Türk Hukukunda Kooperatiflerde Ortakların Hakları ve Yükümlülükleri, Marmara Üniversitesi, İstanbul 1993.

Yavuz, Mustafa, Kooperatif Ortaklığının Devredilebilme Esasları, Karınca Dergisi, Y.85, Temmuz 2018, S.979.

8) Diğdem Göç Gürbüz, *Kooperatiflerde Ortakların Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, C.XXVIII, S.1, 2010, s.473.*

9) Diğdem Göç Gürbüz, *agm, s.463.*

KOOPERATİFLERDE AYRILAN ORTAKLARLA MALİ HESAPLAŞMA

Özdem SATICI TOPRAK*

I - Giriş

Serbest giriş çıkış **ICA**¹ tarafından kabul edilmiş temel kooperatifçilik ilkelerinden biridir. Bu ilke gereğince gerçek veya tüzel kişilerin kooperatife ortak olması zorunlu kılınamayacağı gibi ortaklıktan çıkış da kısıtlanamayacaktır.² Bir ortak istifa, ölüm, çıkarılma gibi çeşitli nedenlerle kooperatiften ayrılabilir.

Ortaklıktan ayrılma ile birlikte ortağın kooperatif bünyesindeki ödentilerinin de iadesi gerekir.

Ancak yasada bazı hallerde ortağın çıkışı nedeniyle kooperatiften alması gereken mevduatının ödemesinin geciktirilebileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte bu kısıtlama için de bazı şartların varlığı gerekmekte ve azami üç yıllık bir süre için ödemenin geciktirilmesi söz konusu olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle yasada belirtilen şartların oluşmadığı kooperatiflerde ayrılan ortağın ödemesinin geciktirilmesi de mümkün değildir.

II - Ayrılan Ortaklara Yapılacak Ödemeler

Kooperatifler belirli bir amaç etrafından birleşen gerçek ve tüzel kişi ortaklardan oluşan sivil örgütlenmelerdir. Bu kurumlarda amacı gerçekleştirmek üzere ortaklardan teşekkül olan genel kurulda belirlenen aidatlar yahut benzeri ödentiler tahsil edilmektedir.

Esasen kooperatife giren ortakların amaca ulaşana kadar kooperatif ortaklığını sürdürmesi düşünülmeyle birlikte ortakların böyle bir mecburiyeti olmadığından bir ortak kooperatif amacına ulaşmadan da istifa, ihraç, ölüm gibi değişik sebeplerle kooperatiften ayrılabilir. (KK Md.10, 14, 16) Böyle bir durumda ortağa ortaklığı süresince yapılan ödentilerin iadesi gündeme gelmektedir. Ayrılan ortaklara yapılacak ödemelerin içeriği için öncelikle kooperatifin ana sözleşmesine bakılmalıdır.

***Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı**

1) Uluslararası Kooperatifler Birliği

2) 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 11. maddesine göre ortağın kooperatiften çıkma hakkı ana sözleşme ile en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir, ancak bir ortağın hiçbir surette kooperatiften çıkamayacağı şeklindeki düzenlemeler geçersiz olacaktır.



Zira yasada kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterileceği belirtilmiştir. (KK Md.17/1)

Ticaret Bakanlığınca düzenlenen örnek ana sözleşmelerde, ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacaklarının, o yılın bilançosuna göre hesaplanarak bilanço tarihinden itibaren bir ay içinde geri verileceği, ayrılan ortakların kooperatifin yedek akçeleri üzerinde bir hak iddia edemeyecekleri ifade edilmiştir.

Tarım satış kooperatiflerinde ise çıkan ve çıkarılan ortakların ödemiş oldukları sermaye paylarının kendilerine; ölen ortakların ödemiş oldukları sermaye paylarının da, mirasçılarına ödeneceği belirtilmiştir.³

Bilindiği üzere kooperatiflerde her giren ortağın asgari bir ortaklık payı edinmesi gerekmekte olup, halen 100 TL olan ortaklık payı tutarı aynı zamanda ortağın kooperatife getirdiği sermaye payıdır. (KK Md.19/1)

Ancak; ortaklık payının rakamsal değerinden de anlaşılacağı gibi sermaye tutarı kooperatifin amacına ulaşması için yeterli değildir. Bu nedenle kooperatiflerde genel kurul toplantılarında ortaklarca yapılacak diğer ödentiler karara bağlanmakta ve her kooperatifin amacına göre ortaklardan bu tutarlar tahsil edilmektedir. Taşıma kooperatifleri, kredi ve kefalet kooperatifi gibi bazı kooperatiflerde bu tutar ortağın hak ettiği tutardan belirli bir kesinti yapılmak suretiyle kooperatif hesabına aktarılmaktadır. Dolayısıyla; kooperatiften ayrılacak ortağa yapılacak ödemelerden birinin ortağın kooperatife girdiği ve ortaklığının devamında edindiği ortaklık payları olduğunu söylemek mümkündür.

Diğer ödentilerin nelerden ibaret olduğu yasada açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte bu ödentilerin her kooperatifin türüne göre ortaklardan tahsil edilen aidat, ara ödeme gibi ödentilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, ortakların kooperatife yaptıkları bağışların, ödedikleri gecikme faizlerinin ve ek ödemelerin iadesi mümkün değildir. Bağış ve gecikme faizleri kooperatifin geliri olarak, ek ödeme ise zararın kapatılmasında kullanılacağından, sonuç olarak oluşan kar veya zararın, ayrılan ortağa yapılacak ödemede dikkate alınacak olması nedeniyle, bunlar ayrılan ortağa yapılacak ödemelerde hesaplanmaz.⁴

Bununla birlikte ayrılan ortakların kooperatifin yedek akçe ve karşılıklar üzerinde herhangi bir hakları bulunmamaktadır. Kaldı ki kooperatiflerde yedek akçelerin hiçbir ortağa aktarılmasına izin verilmemiştir. (KK Md.39/2)

Ancak buradaki yedek akçeden Kanuni (**zorunlu**) yedek akçelerin anlaşılması gerekir.⁵

Özellikle ayrılan ortakların mali haklarının korunması bakımından kooperatifin ihtiyari olarak ayırdığı yedek akçelerin iade edilecek tutarın hesaplanmasında dikkate alınması uygun olacaktır.

Diğer taraftan, uygulamada kooperatiften ayrılan ortaklara yapılacak ödentilerden bir takım kesintilerin yapıldığı bilinmektedir.

Bu kesintilerin belirli bir yüzde yahut belirli bir maktu tutar belirtilmek suretiyle genel kurulda karara bağlanmasının yasal açıdan bir dayanağı bulunmamaktadır. Ticaret Bakanlığınca oluşturulan görüşlerde (**yapı kooperatifleri için**) ayrılan ortağa sermaye payları ile (varsa) arsa ve işyeri (**altyapı-üstyapı**) inşaat giderleri için genel kurul kararları doğrultusunda kooperatife yaptıkları

3) koop.gtb.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler/bakanlikca-kurulus-izni-verilen-kooperatif-ve-ust-kuruluslari-ornek-anasozlesmeleri

4) ÇALIŞKAN Merdan, Mali Çözüm, Kasım-Aralık/2011, s.82

5) Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul 2010, s.887).

ödemelerden, kooperatifin amacı ile ilgili yönetim ve diğer işletme faaliyetlerinin yürütülmesi için yapılmış olan (örneğin, kuruluş ve kanuni defter-noter giderleri, genel kurul giderleri, kırtasiye, aydınlatma, ısıtma, su, elektrik, telefon giderleri, büro kirası gibi) genel giderlerden ortağın payına düşen miktarın mahsup edilerek ödeme yapılması gerektiği belirtilmiştir. ⁶

Öğretide de ortağa ödenecek tutardan ortağın ayrıldığı yıl bilançosundaki genel giderden ortağın payına düşen kısmının mahsup edilebileceği kabul edilmiştir. Örneğin konuya ilişkin olarak bir Yargıtay kararında istifa eden üyenin alacağına hesaplanmasında, o yıla ait genel giderlerden, çıkan üyenin payına düşen kısmın mahsup edileceği belirtilmiştir ⁷ ; diğer bir Yargıtay kararında ise kooperatiften ayrılan ortağın, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanacak olan masraf hissesi düşüldükten sonra bakiyesinin iadesini talep hakkını haiz olduğuna hükmedilmiştir. ⁸

Diğer taraftan, daha önce de belirttiğimiz üzere Kooperatifler Kanunu'nda ayrılan ortağa yapılacak ödemelerde ortağın ayrıldığı yıla ait bilançonun temel alınacağı vurgulanmış, ancak bilançonun hangi kalemleri üzerinden bu hesaplamaların yapılacağı belirtilmemiştir.

Bununla birlikte öğretide kabul edilen ve ayrılan ortağa ödenecek tutardan mahsup edilmesi öngörülen genel (yönetim/faaliyet) giderler ise bilançoda yer alan hesaplar arasında bulunmamakta; ancak bilançoda içinde giderlerin de mevcut olduğu kâr/zarar hesapları yer almaktadır ⁹. Dolayısıyla, yasada yer alan düzenleme ile ayrılan ortağın kooperatifle ilişkisini kestiği yıla ait kâr/zarar durumundan ortağın payına düşen kısmının ortağa ödenecek tutardan mahsup edilmesi amacıyla bilançoğu işaret ettiği ve dolayısıyla bilançonun kesinleşmesini takiben varsa kooperatif zararından ortağa düşecek tutarın ortağa ödenecek mevduattan düşülmesi, aynı mantıkla ortağa ödenecek kâr varsa bu tutarın da ayrılan ortağa yapılacak ödemelere eklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

III - Ödeme Zamanı, Ödemenin Geciktirilmesi Ve Zamanaşımı

Belirttiğimiz üzere ortağa yapılacak ödeme için ortağın ayrıldığı yıl bilançosu esas alınmalıdır. Bu nedenle de bilançonun genel kurulda görüşülüp ibra edilerek kesinleşmesi gerekmektedir. Zira kooperatiflerde olağan genel kurul toplantıları ertesi yılın ilk altı ayı içinde yapılmakta ve bu toplantılarda bilanço ve diğer mali tablolar genel kurulun bilgisine/ibrasına sunulmaktadır. Örnek ana sözleşmelerde ayrılan ortaklara yapılacak ödemelerin de ortağın ayrıldığı yıla ait bilançonun kesinleşmesinden itibaren bir ay içinde yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Bu bağlamda örneğin, 2017 yılı olağan genel kurul toplantısını 20/06/2018 tarihinde yapacak bir kooperatifte 30/06/2017 tarihinde istifa suretiyle kooperatiften ayrılan bir ortağın alacağı 20/06/2018 tarihinde muaccel hale gelecek ve alacağın 20/06/2018-20/07/2018 tarihleri arasındaki bir aylık süre içinde ortağa ödenmesi gerekecektir. Şayet kooperatif üç yılın olağan genel kurul toplantısını birleştirmek suretiyle ifa ediyorsa (KK Md.45/1) ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, bilançonun genel kurulca onaylanması beklenmeksizin ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanacak, hesaplanan bu tutar hesap döneminin kapanmasını izleyen 4 üncü ayın 25 inci gününü takiben en geç bir ay içerisinde geri verilecektir. ¹⁰ Kooperatif ortaklarına yapılacak iade ödemelerinde diğer bir kısıtlama da ödeme zamanı ile ilgilidir. Zira yasada ayrılan ortağa yapılacak ödemenin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikte olması halinde

6) koop.gtb.gov.tr/bilgi-bankasi/bakanlik-gorusleri

7) Y.11.HD.30/11/2000 E.7986/K.9495

8) Y.11.HD. 15/05/2006 E.2005/5645 K.2006/5462

9) http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21447_1.pdf

10) Bkz. 31/10/2017 tarih ve 30226 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Kooperatif ve Üst Kuruluşlarının Olağan Genel Kurul Toplantılarının Birleştirilerek Yapılması Hakkında Tebliğ Madde 7



genel kurulda karar alınmak şartıyla ödemenin azami üç yıl geciktirilebileceği ifade edilmiştir. (KK Md.17/2)

Anlaşılabileceği üzere gecikme kararı alınabilmesi için ayrılan ortağa yapılacak ödemenin kooperatifi mevcudiyetini tehlikeye düşürecek oranda mali olarak sarsması gerekmektedir. Örneğin ayrılacak ortağın önemli miktarda sermayeye sahip olması, yahut aynı anda birçok ortağın kooperatiften ayrılması gibi hallerde genel kurul bu kararı alabilecektir. Üç yıllık süre içinde ayrılan ortağa ait mevduatın değerlendirilmesi yahut ortak lehine faiz uygulanması yönünde bir işlem tesis edilmesi mümkün olmadığından özellikle enflasyonun yüksek olduğu yahut döviz, altın, vadeli banka hesabı gibi muhtelif enstrümanlarla kazanç elde etme imkanının geniş olduğu zamanlarda üç yıllık süre içinde mevduatın erimesi kaçınılmaz olmaktadır. Yasada kooperatiflere, ayrılan ortaktan uygun bir tazminat talep etme hakkı tanındığı da dikkate alındığında (KK Md. 17/2) ayrılan ortağa yapılacak ödemeler hususunda yasanın ortaklardan ziyade kooperatif tüzel kişiliğini koruduğu anlaşılmaktadır. Ancak şayet ayrılan ortağa ait pay boşta kalmamış yani bu payı bir ortak edinmiş ise kooperatifin gecikme kararı alması imkanı ortadan kalkacak ve ayrılan ortağın mevduatının derhal geri verilmesi gerekecektir. ¹¹

Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklar ile bunların mirasçılarının alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. (KK Md.17/2) Bu durumda örneğin kooperatiften olan alacağı 30/06/2017 tarihli genel kurulda bilançonun kabulüyle kesinleşen bir ortağın bu alacağının 30/07/2017 tarihine kadar kooperatif tarafından ödenmesi gerekecek, 31/07/2017 tarihinden itibaren de beş yıllık zamanaşımı işlemeye başlayacaktır. Zamanaşımı süresinin dolmasıyla birlikte borçlu açısından borç ortadan kalkmamakta ve eksik borç haline gelmekte olduğundan kooperatifin ortağına zamanaşımına uğrayan bir borcu ödemesi halinde ortaktan geri istemesi mümkün olmayacaktır. Ayrılan ortaklara ait olup zamanaşımına uğramış tutarların ne şekilde değerlendirileceği hususunda yasa da bir hüküm bulunmamakla birlikte bazı ana sözleşmelerde bu tutarın yedek akçeye alınacağı ifade edilmiştir. Ana sözleşmede bu hususta bir hüküm bulunmayan kooperatiflerde söz konusu tutarın olağan dışı gelir ve kârlar hesabı altında muhasebeleştirilmesinin de mümkün olduğu düşünülmektedir.

IV - Sonuç

Kooperatiflerde ortaklık isteğe bağlı bir işlemdir. Bunun sonucu olarak kooperatif ortakları istedikleri zaman kooperatiften istifa etmek suretiyle ayrılabilirler. Kooperatif ile ortak arasındaki ilişkiyi sona erdiren tek sebep istifa değildir. Bunun dışında ortakların ihraç edilmesi yahut ölümü halinde de kooperatiften ayrılması mümkündür. Kooperatif ile ortak arasındaki ilişkinin sona ermesiyle birlikte ayrılan ortağa kooperatifteki mevduatının ödenmesi gerekmektedir.

Kooperatiflerde ortağa yapılacak ödeme ayrıldığı yıla ait bilançonun kesinleşmesini takiben bir aylık süre içinde yapılmalıdır. Ancak yapılacak ödentinin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek olması halinde genel kurul kararı ile bu ödeme azami üç yıl için geciktirilebilecektir. Bu gecikmenin yanında ayrılan ortağa yapılacak ödentiden varsa ödemeye esas bilançoda yer alan zararın da mahsup edileceği ve hatta kooperatifin uygun bir tazminat talep edebileceği de dikkate alındığında ayrılan ortağa yapılacak ödeme hususunda yasa koyucunun ortağa nazaran kooperatifin menfaatlerini gözettiği göze çarpmaktadır. Ancak şayet ayrılan ortağa ait ortaklık payına başka bir ortak kaydedilmiş, diğer bir ifadeyle pay boşta kalmamış ise kooperatif gecikme kararı alamayacağı gibi ayrılan ortağa mevduatını derhal geri vermekle yükümlüdür.

11) koop.gtb.gov.tr/bilgi-bankasi/ornek-anasozlesmeler/bakanlikca-kurulus-izni-verilen-kooperatif-ve-ust-kuruluslari-ornek-anasozlesmeleri

12) <http://www.tarimkredi.org.tr/images/haberler/2016/anasozlesme/tarim-kredi-koop-anasozlesmesi.PDF>



KOOPERATİFLER VE ÜST KURULUŞLARI TARAFINDAN ZAYİ BELGESİ ALINMASI¹

Soner ALTAŞ*

Özet

Kooperatifler ve üst kuruluşları, Vergi Usul Kanunu'na göre, tuttukları defterleri ve vesikaları, ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılından başlayarak beş yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdurlar. Bu süre, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda on yıl olarak belirlenmiştir. Kooperatif ve üst kuruluşlarının tutmakla ve saklamakla yükümlü oldukları defter ve belgeler zaman zaman yangın, su baskını, hırsızlık gibi öngörülemeyen birtakım sebeplerle zayı olabilmektedir. Bu durum ise, tacir ve mükellef olan kooperatifler ile üst kuruluşlarını, defter ve belgelerini ibraz edememe, bu nedenle de bazı yasal müeyyidelerle yüzleşme mecburiyeti ile karşı karşıya getirebilmektedir. Oysa, Türk Ticaret Kanunu'nda, kaybolan defter ve belgeler için zayı belgesi talebinde bulunma imkanına yer verilmiştir. İşte bu çalışmada, kooperatif ve üst kuruluşları tarafından zayı belgesi talebinde bulunulacak haller ile zayı belgesi talebinde bulunurken dikkat edilecek hususlar üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler : kooperatif, üst kuruluş, zayı belgesi, hak düşürücü süre, adli para cezası, idari para cezası.

1. Giriş

Ticaret şirketleri, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (**VUK**²)'nun esaslarına göre defter tutmaya mecburdurlar (**VUK**, m.172). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu³ (**TTK**⁴)'nun 124'üncü maddesine göre ticaret şirketleri; kollektif, komandit, anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerden ibarettir. **TTK**'nın 16'ncı maddesinde ticaret şirketlerinin tacir sayılacağı hükme bağlanmıştır.

TTK'nın 18'inci maddesine göre tacir olmanın hükümlerinden birisi ticari defter tutmak olup,

*Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi

- 1) Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı Kurumunu bağlamaz.
- 2) Çalışmamızda, 4 Ocak 1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu için "VUK" kısaltması kullanılmıştır.
- 3) 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 4) Çalışmamızda, 13 Ocak 2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için "TTK" kısaltması kullanılmıştır.



64'ncü maddede ayrıca her tacirin ticari defterleri tutmak ve defterlerinde, ticari işlemleriyle ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde edilen neticeleri, Kanuna göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koymak zorunda olduğu hükme bağlanmıştır⁵. 15/2/2018 tarihli ve 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9'uncu maddesi ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu⁶ (**KK**⁷)'nun 89'uncu maddesinin ilk fıkrası "*Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecbur olarak tutacakları defterler hakkında 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.*

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak tebliğ ile belirlenir." şeklinde değiştirilmiş, böylece, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği de defter tutma yükümlülüğü bakımından **TTK** hükümlerine tabi tutulmuşlardır.

KK'nun m.90/f.5 hükmü uyarınca, kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında görevli bulunanlar bu kuruluşlara ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımcı bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlüdürler.

Ancak, Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir, Vergi Usul Kanunu'na göre de mükellef sayılan kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının tutmakla ve saklamakla yükümlü oldukları defter ve belgeler zaman zaman yangın, su baskını, hırsızlık gibi öngörülemeyen birtakım sebeplerle zayi olabilmektedir.

Bu durum ise, kooperatifleri ve üst kuruluşlarını, defter ve belgelerini ibraz edememe, bu nedenle de bazı yasal müeyyidelerle yüzleşme sorunu ile karşı karşıya getirebilmektedir.

Oysa, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda olduğu üzere 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nda da, tacirlere, zayi belgesi alma imkanı tanımıştır.

Ancak, eski Ticaret Kanunu bu konuda bir yaptırım öngörmemekte, tacirler de genelde mükellef sıfatıyla vergi ve sosyal güvenlik işlemlerine dair incelemelerde ibraz etmek için bu belgeyi talep etmekte iken, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu defter ve belgelerin saklanmaması halleri için ağır cezalar öngördüğünden, defter ve belgeleri ziyaa uğrayan kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının zayi belgesi talebinde bulunmaları daha da önemli bir hale gelmiştir. İşte bu çalışmada, kooperatif ve üst kuruluşları tarafından zayi belgesi talebinde bulunulacak haller ile zayi belgesi talebinde bulunurken dikkat edilecek hususlar üzerinde durulacaktır.

2. Kooperatif Ve Üst Kuruluşlarında Defter Tutma Ve Saklama Yükümlülükleri

Zayi belgesine geçmeden önce kooperatifler ve üst kuruluşları tarafından tutulan defter ve belgelerin saklanması hususuna değinmek gerekir. Kooperatiflerin üst kuruluşları, **KK**'nin 70'inci maddesinde Kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği olarak sayılmıştır.

5) Altaş, Soner, *Son Değişiklikler Işığında Kooperatiflerin Uyacakları Defter Tutma Yükümü ve Muhasebe Usulleri*, *Karınca Dergisi*, S.978, 2018, s.8

6) 10/5/1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

7) Çalışmamızda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu için "**KK**" kısaltması kullanılmıştır.

Yasanın 72, 76 ve 77'nci maddelerine göre Kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği "**kooperatif şeklinde**" kurulur.

Böylece, tutulacak defterler noktasında üst kuruluşları da kooperatifler ile aynı esaslara tabi olmaktadır.

TTK'nın 64'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında "*fiziki ortamda veya elektronik ortamda tutulan ticari defterlerin nasıl tutulacağı, defterlere kayıt zamanının, onay yenileme ile açılış ve kapanış onaylarının şekli ve esaslarının*" mülga Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca müştereken çıkarılacak bir tebliğle belirlenmesi öngörülmüş; adigeçen bakanlıklar da tacirler tarafından fiziki ortamda tutulacak ticari defterler ile bunların açılış ve kapanış onaylarını 19 Aralık 2012 tarihli ve 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ticari Defterlere İlişkin ile belirlemiştir.

7099 sayılı yasa ile **KK**'nun 89'uncu maddesinde yapılan değişiklik, Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ 8'e de yansıtılmıştır.

Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'in 5'inci maddesi uyarınca, kooperatifler ve üst kuruluşları, yevmiye defteri, envanter defteri, defteri kebir, pay defteri, yönetim kurulu karar defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadırlar.

Anca, bahsi geçen defterler **TTK** yönünden tutulması lazım gelen defterler olup, Vergi Usul Kanunu uyarınca tutulması gereken defterlere ilişkin yükümlülükler saklı tutulmuştur.

Dolayısıyla, kooperatifler, varsa **VUK** uyarınca tutmaları gereken defterleri ayrıca tutmaya devam ederler.

VUK'un 253'üncü maddesine göre, kooperatifler ve üst kuruluşları, tuttıkları defterlerle **VUK**'un üçüncü kısımda yazılı vesikaları, ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılından başlayarak **beş yıl süre** ile muhafaza etmeye mecburdurlar.

Vergi Usul Kanunu'na göre "*defter kayıtlarının ve bunlarla ilgili vesikaların doğru bir vergi incelemesi yapılmasına imkan vermeyecek derecede noksan, usulsüz veya karışık olması*" birinci derece usulsüzlük fiilini oluşturur iken, "*hesap veya muamelelerin doğruluk veya açıklığını bozmamak şartıyla bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi*" ikinci derece usulsüzlük olarak addedilmekte ve cezayı gerektirmektedir.

Usulsüzlük fiilinin re'sen takdiri gerektirmesi halinde, cezalar iki kat olarak uygulanmaktadır.

TTK'nın 82'nci maddesinde ise, her tacirin, dolayısıyla kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının;

- a) *Ticari defterlerini, envanterlerini, açılış bilançolarını, ara bilançolarını, finansal tablolarını, yıllık faaliyet raporlarını, topluluk finansal tablolarını ve yıllık faaliyet raporlarını ve bu belgelerin anlaşılabilirliğini kolaylaştıracak çalışma talimatları ile diğer organizasyon belgelerini,*
- b) *Alınan ticari mektupları*
- c) *Gönderilen ticari mektupların suretlerini,*
- d) *Ticari defterlere yapılan kayıtların dayandığı belgeleri,*

sınıflandırılmış bir şekilde **on yıl** saklamakla yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır.

Saklama süresi, ticari defterlere son kaydın yapıldığı, envanterin çıkarıldığı, ara bilançonun düzenlendiği, yılsonu finansal tablolarının hazırlandığı ve konsolide finansal tabloların hazırlandığı, ticari yazışmaların yapıldığı veya muhasebe belgelerinin olduğu takvim yılının bitişiyle başlar.

8) 19/12/2012 tarihli ve 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3. Kooperatif Ve Üst Kuruluşları Tarafından Zayi Belgesi Talep Edilebilecek Haller

TTK'nın 82'nci maddesinin yedinci fıkrasında “Bir tacirin saklamakla yükümlü olduğu defterler ve belgeler; **yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık** sebebiyle ve kanunî saklama süresi içinde ziyaa uğrarsa tacir ziyayı öğrendiği tarihten itibaren onbeş gün içinde ticarî işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden kendisine bir belge verilmesini isteyebilir.

Bu dava hasımsız açılır.

Mahkeme gerekli gördüğü delillerin toplanmasını da emredebilir.” hükmüne yer verilmiştir.

Bu çerçevede, kooperatifin veya üst kuruluşlarının saklamakla yükümlü oldukları defter ve belgeler; yangın, su baskını, yer sarsıntısı veya hırsızlık sebebiyle ziya uğradığı takdirde, zayi belgesi talep edilebilir.

Ancak, hemen belirtelim ki, anılan fıkrada yer alan ve zayi belgesi talebine sebep olan afetler, yani “yangın, su baskını veya yer sarsıntısı” sınırlayıcı mahiyet arz etmemektedir.

Çünkü, fıkrada açıkça “**gibi**” ibaresine yer vermek suretiyle maddenin uygulama alanının sayılan sebeplerle sınırlı olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur.

Bu itibarla, saklanması zorunlu defter ve belgelerin Kanunda belirtilmeyen sair bir mücbir sebep ile ziya uğraması halinde de zayi belgesi talep edilebilir.

Tabi, mücbir sebebin varlığını ve zayi belgesi talebinin yerindeliğini takdir edecek olan makamın mahkemeler olduğunu unutmamak gerekir.

Bu itibarla, saklamakla yükümlü olduğu defter ve belgelerin on yıllık kanuni süre içerisinde ziya'a uğraması –*kaybolması, elden çıkması, yok olması, mahvolması*- durumunda, kooperatifin veya üst kuruluşlarının, bu hususu öğrendikleri tarihten itibaren en geç on beş gün içinde mahkemeye müracaatla “**zayi belgesi**” talebinde bulunmaları gerekir.

Aksi takdirde, kooperatif veya üst kuruluşu, ticari defterlerini ibrazdan kaçınmış sayılır.

4. Zayi Belgesi Almamanın Sebebiyet Verebileceği

Cezalar

TTK'nın 562'nci maddesinin altıncı fıkrasında “**Ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut bu Kanuna uygun saklanmaması hâllerinde, sorumlular üçyüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.**” hükmüne yer verilmiştir.

Anılan hüküm, ticari defterlerin **mevcut olmaması** veya **hiçbir kayıt içermemesi** yahut saklanmaması hâllerinde, sorumlulara 300 günden az olmamak üzere adli para cezası verilmesini emretmektedir.

12/10/2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 52'nci maddesinin birinci fıkrasında adli para cezasının “**beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hâllerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesi**”nden ibaret olduğu belirtilmiştir.

TCK'nın bahsi geçen 52'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise bir gün karşılığı adli para cezasının miktarının **en az yirmi, en fazla yüz Türk Lirası olması** hükmüne bağlanmış ve miktarın *-bu alt ve üst sınırlar arasında-* kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edileceği ifade edilmiştir.

Bu bağlamda, ticarî defterlerin **mevcut olmaması** veya bir defter bulunmakla birlikte içerisinde hiçbir kayda yer verilmemesi ya da defterlerin saklanmaması hallerinde, sorumlularına, **en az 6.000 TL, en fazla 73.000 TL** adlı para cezası verilir.

KK'nın 62'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre, yönetim kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanmasından ve işletme hesabıyla, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur.

Defterleri tutma ve saklama hususunda sorumluluk kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurullarına yüklendiğinden, anılan cezaya muhatap olmamak için, kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurullarının ticarî defterleri kanuna uygun surette tutup saklamaları, saklamakla yükümlü olunan defterlerin yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde ziyaa uğraması halinde ise, ziyayı öğrendikleri tarihten itibaren on beş gün içinde ticari yetkili mahkemeye müracaatla zayi belgesi talep etmeleri gerekir. Çünkü, zayi belgesinin yokluğunda büyük olasılıkla kooperatifin ve üst kuruluşunun defterinin mevcut olmadığına veya defterlerini saklamadığına hükmedilir. Diğer yandan, **TTK**'nın 64'üncü maddesinin ikinci fıkrasında "*Tacir, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamakla yükümlüdür.*" denilmiştir.

Kooperatif ve üst kuruluşla ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, fotokopi, karbonlu kopya, mikrofiş, bilgisayar kaydı veya benzer şekildeki bir kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda sağlamayan kooperatif ve üst kuruluşla ise, **TTK**'nın m.562/f.1-b hükmü uyarınca **4.000 TL idarî para cezası** verilir⁹.

5. Kooperatif Ve Üst Kuruluşu Tarafından Zayi Belgesi Talep Ederken Dikkat Edilecek Hususlar

Zayi belgesi taleplerinin reddini veya iptalini gerektiren hususların başında hak düşürücü süreye riayet edilmemesi gelmektedir. **TTK**'nın 82'nci maddesinin yedinci fıkrasında zayi belgesi talebi için öngörülen "**onbeş**" günlük süre, "**hak düşürücü**" bir süredir.

Bu nedenle, hakim tarafından res'en dikkate alınır.

Nitekim, konuya ilişkin Yargıtay kararlarında da söz konusu onbeş günlük süre "**hak düşürücü**" süre olarak kabul edilmiş, Yargıtay 11. HD'nin 04.04.2002 tarih ve E.2001/10761, K.2002/3117 sayılı kararında "*ticari defter ve belgelerini kaybettiği tarihten itibaren onbeş gün içinde yetkili mahkemeye başvurması gerekirken hak düşürücü nitelikte olan bu süre dolduktan sonra dava açılmış olması nedeniyle davanın reddedilmesi gerekir.*" denilerek, davanın süresinde açılmış olması gerekliliğine vurgu yapılmıştır¹⁰.

Diğer yandan, zayi belgesi talebi, bir tespit isteğinden ibarettir. Bu tür davalar kesin hüküm niteliğini alamayacağından, **TTK**'nın m.82/f.7 hükmü uyarınca hasımsız olarak açılmalıdır.

Aksi halde hasımlı dava açıldığında bu şekilde alınan karar uyumsuzlukların niteliklerine göre çeşitli mercilere ibraz edilme imkanı bulacaktır.

9) Anılan idari para cezası tutarı **TTK**'da yer aldığı şekliyle belirtilmiştir. Kabahatler Kanunu'na göre idarî para cezalarının her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanması gerekmektedir. Örneğin; 10 Kasım 2012 tarihli ve 28463 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:419) ile 2012 yılı için % 7,80 olarak; 19 Kasım 2013 tarihli ve 28826 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:430) ile 2013 yılı için de % 3,93 olarak tespit edilmiştir. Bu çerçevede, anılan idarî para cezasının yeniden değerlendirme oranına göre güncellenen ve 2018 yılında uygulanan tutarı 6.190 TL'dir.

10) Ayrıca Bkz.Yargıtay 11.HD'nin 20.03.2007 tarih ve E.2005/13111, K.2007/4683 sayılı kararı.



Bu nedenle, zayi belgesi davası hasımsız olarak açılmalıdır.

Davanın hasım gösterilerek belirli kişi ve kurumlar aleyhine açılmış olması halinde ise, davanın hasımsız olarak görülmesi gerektiği mahkemece bir ara karara bağlanmalı, davalı taraf davadan çıkarılmalı ve yargılamaya hasımsız olarak devam edilmelidir.

Zayi belgesi verilmesine ilişkin dava, hasımsız açıldığı için çekişmesiz yargıya ve basit yargılama hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Çekişmesiz yargıya göre verilen kararlar ise, gerçek anlamda bir hüküm niteliği taşımamaktadır. Bu nedenle, çekişmesiz yargılama sonunda verilen kararlar, maddi anlamda kesin hüküm oluşturmazlar. Bu yargı şeklinde hakim, verdiği kararın hatalı ya da haksız olduğu kanaatine varırsa, daha sonra bu kararı değiştirebilir.

Keza, kararın verilmesinden sonra ortaya çıkacak, yeni delil ve olaylara göre, aynı konuda yeniden talepte bulunulabilir ve önceki kararın dışında bir karar verilebilir¹¹. Zayi belgesi talep ederken dikkat edilecek bir diğer husus, kooperatif ve üst kuruluşları tarafından defter ve belgelerin saklanması hususunda gerekli dikkat ve özenin gösterilmemiş olmasıdır.

Yargıtay 11. HD'nin 27.04.2006 tarih ve E.2005/5375, K.2006/4781 sayılı kararında "**davalının 10 yıl saklamak zorunda olduğu belgeleri kasa ve benzeri yerlerde muhafaza etmesi gerektiği halde depoya rastgele attığı, hırsızın ekonomik değeri olmayan defter, fatura vd. belgeleri çalmasının hayatın olağan akışına ters düştüğü gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi**" uygun bulunarak onanmıştır. Zayi belgesi talep ederken göz önünde bulundurulacak bir diğer konu da, **TTK'nin 82'nci maddesinde belirtilen defter ve belgeler için zayi belgesi istenmesi** yahut alınmasıdır.

Örneğin, henüz kullanılmamış olan boş defter ve belgeler için zayi belgesi istenmesi mümkün değildir.

Yargıtay 11.HD'nin 23/01/2006 tarih ve E.2005/442, K.2006/365 sayılı ve 08/05/2006 tarih ve E.2005/5235, K.2006/5347 sayılı kararlarında "**doldurulmamış (boş) faturalar için zayi belgesi istenemeyeceği**" vurgulanmış, bu nedenle de boş fatura koçanını çaldırdıklarını ileri sürerek zayi belgesi verilmesini talep edenlerin isteklerinin reddedilmesine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, tacirin hangi defterlerinin zayi belgesi talebinde bulunduğunu açık ve kesin olarak belirtmesi, bu konuda genellik arz eden taleplerde bulunmamasıdır.

Zira, Yargıtay "**davacının miktar ve tür sınırı yapmaksızın yangın tarihine kadar bastırılmış olan vergilendirmeye esas her türlü gelir ve gider belgeleri hakkında zayi belgesi verilmesine ilişkin isteminin reddine**" ilişkin mahkeme kararını yerinde bulmuş ve onamıştır¹².

Zayi belgesi taleplerinde mahkemece en çok üzerinde durulan hususlardan birisi de beyan edilen mücbir sebep ile defterlerin kaybolması arasında, zaman, mekan, sebep, sonuç ilişkileri yönünden makul ve mantıksal bir ilişkinin kurulabilmesi ve tacirin iddiasında samimi olup olmadığıdır.

Örneğin; zayi belgesi talebinde bulunan kooperatifin yapılmakta olan bir inceleme yahut soruşturmada defter ve belge ibrazından kaçınmak için böyle bir yönteme başvurduğu anlaşıldığı takdirde, bu türden zayi belgesi talepleri mahkemece reddedilebilecektir. Zayi belgesi taleplerinde mahkemelerce gözetilen hususlardan bir diğeri de defterlerin gerçekten tutulup tutulmadığıdır. Bu konuda karine teşkil edebilecek hususların başında ise defterlerin onay (**açılış ve kapanış onayları**) bilgileri gelmektedir.

11) Yılmaz, Halil, *Ticari Defter Ve Belgelerin Kaybolması, Adalet Dergisi, S.15, 1994, s.200*

12) Yargıtay 11.HD'nin 20.03.2008 tarih ve E.2007/1659, K.2008/3668 sayılı kararı.

Defterlerin onaylarının yaptırılmamış olması gerekçesiyle zayi belgesi talebinin reddi söz konusu olmamakla birlikte, ortada olmayan ve zaten bu yüzden tespiti talep edilen bir defterin tutulup tutulmadığını ortaya koyma noktasında, mahkemece başvurulabilecek en güvenilir kaynak, kooperatif ve üst kuruluşlarının yetkililerinin beyanlarından ziyade o defterin notere veya ticaret sicili müdürlüğüne ibraz edildiğini, dolayısıyla da tutulmaya hazır hale getirildiğini ispat eden noter veya ticaret sicili müdürlüğü bildirimidir olacaktır.

6. Özet Ve Sonuç

Kooperatifler ve üst kuruluşları, Vergi Usul Kanunu'na göre tuttıkları defterlerle gerekli vesikaları, ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılından başlayarak beş yıl süre ile saklamak zorundadırlar. Bu süre, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda on yıl olarak öngörülmüştür. Saklamakla yükümlü olunan defterler ve belgeler, yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanunî saklama süresi içinde ziyaa uğrarsa, kooperatif veya üst kuruluşlar, ziyayı öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde mahkemeye müracaat edip kendilerine zayi belgesi verilmesini talep edebilirler. Aksi takdirde, TTK'nın 562'nci maddesinin altıncı fıkrası gereği, ticarî defterlerin mevcut olmaması veya saklanmaması hallerinde, sorumlularına, 6.000 TL'den 73.000 TL'ye kadar adlî para cezası verilebilir.

Ancak, zayi belgesi talebinin bazı koşullara bağlı olduğunu, her zayi belgesi talebinin mahkemece kabul edilmeyebileceğini, hatta mahkemece verilse dahi zayi belgesinin sonradan iptal edilmesinin mümkün olabileceğini hatırlatmak gerekir. Örneğin; zayi belgesi talebinin on beş günlük süre geçtikten sonra yapıldığının; ticari defterleri saklama hususunda gerekli özenin gösterilmediğinin; beyan edilen mücbir sebep ile defterlerin kaybolması arasında makul ve mantıksal bir ilişkinin bulunmadığının tespiti halinde, zayi belgesi talebi reddedilebilecektir. Bu itibarla, kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının, zayi belgesi talep ederken gerek Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen süre ile şartlara gerekse konuya ilişkin yargı kararlarında belirtilen hususlara dikkat etmeleri menfaatlerine olacaktır.

Kaynakça :

Altaş, Soner (2018). Son Değişiklikler Işığında Kooperatiflerin Uyacakları Defter Tutma Yükümü ve Muhasebe Usulleri, Karınca Dergisi, Y.85, S.978, s.8-17.

Yılmaz, Halil (1994). Ticari Defter Ve Belgelerin Kaybolması, Adalet Dergisi, S.15, s.196-210.

Yargıtay 11.HD'nin (04.04.2002) E.2001/10761, K.2002/3117 sayılı kararı

Yargıtay 11.HD'nin (20.03.2007) E.2005/13111, K.2007/4683 sayılı kararı

Yargıtay 11.HD'nin (23.01.2006) E.2005/442, K.2006/365 sayılı kararı

Yargıtay 11.HD'nin (08.05.2006) E.2005/5235, K.2006/5347 sayılı kararı

Yargıtay 11.HD'nin (20.03.2008) E.2007/1659, K.2008/3668 sayılı kararı

T.C. Yasalar (14.02.2011) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı)

T.C. Yasalar (10.05.1969) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (13195 sayılı)

T.C. Yasalar (10.01.1961) 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (10703-10705 sayılı)

T.C. Tebliğler (19.12.2012) Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ, Ankara: Resmi Gazete (28502 sayılı)



ATATÜRK'ÜN NEVİ ŞAHSINA DAİR

Doğukan ERBEK*

*“Hâlâ o acıklı ağıtlar dudaklarınızda,
Hâlâ oturmuş 10 Kasımlarda bana ağlıyorsunuz,
Uyanın artık diyorum, uyanın, uyanın,
Uluslar, fethine çıkıyor uzak dünyaların.”*

Halim Yağcıoğlu, (ATATÜRK'TEN SON MEKTUP)

Bir insanı anlamamanın en güzel yolu onun yaptıklarını anlamaktır.

Ancak bir insan yalnızca yaptıklarından ibaret olmadığı için bu söz biraz eksik kalır.

Kişin söyledikleri, düşündükleri ve yapmadıkları da aynı şekilde büyük önem taşır.

Kişileri yargılamadan, eleştirmeden önce onları anlamaya çalışmazsak yapacağımız tenkit ve yargılamalar bizi istemediğimiz kanaatlere varmaya mahkum eder.

Bu durum karşı tarafa karşı tarafa yapılan bir haksızlıktan ziyade kişinin kendi kendine de haksız yapmasına sebebiyet verir.

Zira her insan belli bir anlama ve yorumlama kapasitesine sahiptir.

Bu kapasiteyi geliştirmek yahut köreltmek yine kendi elindedir.

*Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. Sınıf

derbek01@gmail.com

Ve etraflıca tartıp biçmeden yapılan hatta bir çoğu mesnetsiz yürütülen tenkit ve yargılamalar kişinin kapasitesini körelteceğinden kendisine yapabileceği en büyük haksızlıklardan biridir.

Kaldı ki karşı tarafı da bu yanlış yargılama ve tenkitlerle zor duruma düşürmek istenmeyen sonuçlara sebebiyet vereceğinden haksızlığın dışallığı olarak yorumlanabilir.

Atalarımızın hayatımıza yön veren ve tespit niteliği taşıyan güzel sözlerinden birisi de “**Beşer, şaşar.**”dır. Bu sözden de anlaşılacağı üzere bir kişi dört dörtlük iyi bir insan olamayacağı gibi her zaman dört dörtlük kötü bir insan da olmayabilir.

Yaptığı bazı veya çoğu şeyler yanlış olabileceği gibi yaptığı bazı veya çoğu şeyler doğru da olabilir. Kimine göre doğru olan kimine göre yanlış veya tam tersi de olabilir.

O yüzden evvela dinleyeceğiz, evvela anlamaya çalışacağız.

Atatürk; yaptığı savaşlarla, silah arkadaşları ile birlikte kurduğu bu cennet vatanla, yazdığı kitaplarla, ettiği nasihatler ve bizlere kazandırdığı daha birçok değer ile örnek alınması gereken çok kıymetli bir insandır.

Örnek alabilmemiz, savunabilmemiz yahut eleştirebilmemiz için, baştan beri bahsettiğim gibi, evvela onun yaptıklarını, yapmadıklarını, düşündüklerini, söylediklerini anlamamız; anlayamıyorsak bile anlamaya çalışmamış gerekir.

Aksi halde yapacağımız mesnetsiz savunmalar yahut eleştiriler kendimize ve onun nevi şahsına dair haksızlık etmemize neden olur.

Atatürk elli yedi yıllık ömrüne birçok savaş, zafer, madalya, kitap, aile, arkadaş ve sayamayacağımız daha birçok değer sığdırabilmiştir.

Bu sığdırdıklarına dair birçok bilgi ilkokul yıllarından itibaren bizlere öğretilmektedir.

Ancak onun hakkında bilmemiz gerekenler sadece bunlarla sınırlı değildir.

Onu anlayabilmek için bazı durumlar karşısında ne tepkiler verdiğini, nasıl çözüm yolları ürettiğini, nelere dikkat ettiğini de öğrenmemiz gerekir.

Sınırlı sayıda da olsa makalemizde **Atatürk**'ün bize aktarılan anılarına yer vermek, konunun mahiyeti ve izahı açısından isabetli olacaktır.

“**Atatürk**'e hakareten sanık bir köylü hakkında takibat yapılıyordu.

Durumu **Atatürk**'e arz ettiler. ‘*Mahkemeye veriyoruz*’ dediler. ‘Size küfür etmiş.’ **Atatürk** sordu: ‘Ben ne yapmışım ki ona ?’

Evrakı tetkik edenler açıkladılar:

‘*Gazete kâğıdı ile sardığı sigarayı yakarken kâğıt tutuşmuş da ondan.*’ **Atatürk**'e bunu söyleyen bir milletvekilidir.

Atatürk sormuş: ‘Siz hiç gazete kâğıdı ile sigara içtiniz mi?’ ‘Hayır.’ ‘Ben Trablus’tayken içmişim, bilirim.

Pek berbat şeydir.

Köylü bana az küfretmiş.



Siz bunun için onu mahkemeye vereceğinize, ona insan gibi sigara içmeyi sağlayınız!’ “

Empati; kişinin kendisini karşıdakinin yerine koyup onun gibi düşünmeye çalışması ve onun duygularını hissetmeye çalışmasıdır, kısacası halden anlamaya çalışmaktır.

Aslında insanlara baştan beri bahşedilmiş bir yetenek olmasına rağmen pek azı bunun bilincine varır ve pek azı bu yeteneğini kullanma zahmetine girer.

Atatürk kendisine hakaret eden ve kanunları çiğneyen kişiye karşı, yetkisi ve gücü hayli hayli yetmesine rağmen, derhal yargılama yolunu seçmemiştir.

Önce onun neler hissettiğini anlamayı ve başkaca çözüm yolları bulmayı tercih etmiştir.

Bu davranış herkes tarafından, her kim olursa olsun, örnek alınması gereken bir davranıştır.

Empati ve diğerliklik konusunda örnek teşkil eden ve yürekleri kabartan bir diğer anı da şöyledir:

“Bir gün Çanakkale’ye giden bakanlardan birine **Atatürk** şöyle dedi:

– Orada Mehmetçik anıtının başında şehitleri anacaksınız.

Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere karşı siper etmeseydiniz, boğaz elden gider, İstanbul elden giderdi diyeceksin.

– Evet efendim.

– Çanakkale’de yalnız bizim şehitlerimiz yok.

Bu topraklar üzerinde kanlarını döken insanları da o kahraman düşman savaşçıları da saygıyla anacaksın.

Bakanın ricası üzerine bu son söylenecekleri Atatürk’ün kendisi hazırlamıştır.

Nutuk şudur:

“Bu memlekette kanlarını döken kahraman, burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur içinde uyuyunuz. Sizler Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz; evlatlarınız bizim bağrımızdadır, huzur içindedirler. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evladımız olmuşlardır.”

Bu nutku yabancı gazeteler haber aldıktan sonra, haftalarca, aylarca Avusturalya’dan, Yeni Zelanda’dan sevgi minnet mektupları yağmıştı.” (Faliş Rıfki Atay, Hatıralar)

Atamızın insanları zor durumdan kurtarmada ve her ne kadar karşı taraf yaptırıma uğramayı hak etmiş olsa dahi bunu mümkün olabildiğince zulme çevirmeden uygulamaya çalışmada ne kadar hassas olduğunu anlayacağımız güzel bir anısı ise şöyledir:

Sonunda Bir Kanun Çıkarılmasına Kadar Varan Atatürk ve Çiftçi Olayı
Atatürk Florya köşkünden Küçükçekmece'ye doğru hareket etmektedir.
Yanında sadece şoförü vardır.

Birden tarlasını süren bir çiftçiye gözü takılır.

Sabanında koşulu öküzün yanında bir de eşek vardır. Şoförüne hemen arabayı durdurmasını söyler. Mustafa Kemal arabadan inip çiftçinin yanına gider.

-Kolay gelsin ağa.

- Sağ olasın bey ! Hoşgeldin. (Atatürk'ü tanımıyordur.)

- Hoş bulduk ağa. Yoldan geçerken ilgimi çekti, öküzün yanına neden eşek koydun.

Köylü bezgin bir ses tonuyla:

- Eşekle öküzün yan yana koyulmayacağını ben de biliyorum, bunu bana mı söylüyorsun?

- Kime söyleyeyim ağa ?

- Vergi memuruna söyle.

- Vergi memuruna mı ?

- Evet bey, vergi memuruna.

Bu sene ürünüm az oldu vergi borcumu ödeyemedim.

Bir hafta önce vergi memuru geldi öküzün eşinin vergisini istedi. Ödeyemeyince "bu senin vergi borcunu karşılar" diyerek alıp gitti.

Benim öküzün eşini sattılar, senin gibi beylerin sofrasına et sucuk yaptılar.

Mustafa Kemal çok sinirlenmiştir. Alışkanlığı gereği kaşlarını çatmıştır ve onun bu halini gören köylü:

-Bana neden kaşlarını çatıyorsun bey. Yalan söylediğimi mi sanıyorsun? Anlattıklarımın hepsi doğrudur istersen git Küçükçekmece Muhtarına sor.

Duruma iyice sinirlenen Atatürk:

-Neden kaymakama gidip durumu anlatmadın?

-Gittim bey.

-Kaymakam ne dedi?

-Git borcunu öde dedi.

-Sen de valiye gitseydin?

-Belli ki sen hiç valinin yanına gitmemişsin, halinden belli oluyor bey.

-Halimden belli mi oluyor?



-Evet bey gitseydin bilirdin.

-Neyi bilirdim ağa?

-Kapıdaki jandarmaların içeriye kimseyi almadığını.

Köylünün anlattıkları karşısında oldukça şaşırın ve sinirlenen Atatürk sözlerine şöyle devam etmiştir.

-Başvekil İsmet Paşa'ya bir telgraf çekip durumu neden anlatmadın?

-Güldürme beni bey. Başvekilin kulağı sağır duymaz diyor herkes.

-Pekala! Gazi Paşa'ya neden telgraf çekmedin?

-Onun da bir gözü kör görmez diyorlar. Hem sen zenginsin bey, otomobilin bile var. Bunları hiç işitmedin mi?

Atatürk cüzdanından para çıkartır ve köylüye uzatır. "Bunu kabul et ağa, öküzünün yanına bir eş alırsın." der. Elleri titreyen köylünün elini sıkar ve yanından uzaklaşır.

Florya köşküne dönen Mustafa Kemal, Başvekil İsmet Paşa'ya telgraf çeker: "Acil olarak heyeti vekileyi (bakanlar kurulunu) topla İstanbul'a gel."

Başbakanın önderliğinde bakanlar kurulu Florya köşküne gelir. **Atatürk**, şoförüne köylüyü alıp gelmesini söyler.

Arabanın içerisinde dizilmiş jandarmalar eşliğinde köşke gelen köylü, "Eyvah ben ne yaptım" diye kendi kendine söylenmektedir.

Arabadan indiğinde kendisini karşılayan şık giyimli birisi nazik bir sesle "Beni takip edin efendim" deyince bir nebze olsa da içi rahatlamıştır fakat hala endişe duymaktadır.

Köylü adamı takip eder ve toplantı salonuna varırlar.

Salonun ortasında büyük bir masa vardır ve içerisi oldukça kalabalıktır.

Köylü etrafına bakınır ve sandalyelere oturmuş birçok şık giyimli insan fark eder.

Ayakta duran da iki kişi vardır.

Heyecandan kalbi fırlayacak gibi olan köylü tanıdık bir ses duyar:

-Hoş geldin ağa. Gel yerin burası.

Atatürk, yanındaki boş sandalyeyi eliyle işaret eder köylü titreye titreye sandalyeye oturtur.

-Sakin ol ağa. Korkacak hiç bir şey yok.

-Sağ ol bey, sağ ol.

Köylünün bir müddet soluklanmasını ve rahatlamasını bekleyen Mustafa Kemal:

-Seni buraya neden çağırdım biliyor musun ağa?

-Bilmiyorum bey.

-Dün bana anlattıklarını burada da anlatmanı istiyorum. Fakat tek bir kelimesini bile

atlamadan birebir dünkü gibi.

Buyur ağa seni dinliyoruz.

Köylü başından geçenleri anlatır. Eksik kalan kısımlarını da **Atatürk** tamamlar.

Köylünün konuşması bittikten sonra Mustafa Kemal masada oturanları teker teker köylüye tanıtır.

Kendisinin de Gazi Paşa olduğunu söyler.

Ayağa kalkan **Atatürk**, elini sertçe masaya vurur ve yüksek bir ses tonuyla:

- Beyler! Ben çiftçinin koşumluk hayvanını ve buğdayını sattıran bir kanun kabul etmiyorum. Tarım aletini, sağimlık hayvanının sattıran bir kanun da istemiyorum. Ankara'ya dönün ve hemen bu işi halledin.

Bu olaydan sonra ilgili kanun bir gecede hazırlanıp yasalaştırılmıştır. ***(İcra İflas Kanunu Madde 82/4: Borçlu çiftçi ise, kendisinin ve ailesinin geçimi için zorunlu olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer teferruatı ve tarım aletleri haczedilemez.)***

Hayatını baştan sona dolduran başarıları; liderlik, askerlik, öğretmenlik gibi birçok vasfının yanı sıra bize insanlık konusunda da büyük bir örnek teşkil eden, bize hep ileriye hedef gösteren ve asla durmamamız gerektiğini öğütleyen, nevi şahsına münhasır bir kahraman: **ATATÜRK...**

Bu denli önemli bir insanı tam olarak anlamaya çalışmalıyız ve bunun için gerekli özveriyi göstermeliyiz.

Kaynakça

1- Yücebaş, Hilmi, (15.02.2013), "Gazete Kağıdı İle Sigara", (<http://ataturkileanilar.com/gazete-kagidi-ile-sigara/>), 10.12.2018

2- Atay, Falih Rıfki, Hatıralar, (23.10.2014), "Düşman Da Kahraman", (<http://ataturkileanilar.com/dusman-da-kahraman/>), 10.12.2018

3- (25.10.2017), "Atatürk Ve Çiftçi Kanunu", (<http://ataturkileanilar.com/ataturk-ve-ciftci-kanunu/>), 10.12.2018



MEŞRUTİYETTEN İRAN İSLÂMÎ DEVİRİMİNE KADARKİ EDEBÎ DEĞİŞİMLER VE GELİŞİMLER

Gökhan GÖKMEN*

Edebî değişiklikleri daha çok tarihî vakalar, siyasî ve millî kararlar, sosyal olaylar ve ekonomik sorunlar izlemektedir.

Geçmiş devirlerde bu değişiklikler ihtiyatlı bir biçimde gerçekleşiyordu; toplum bireylerinin dağınıklığı ve bir şehrin halkının daha uzaktaki şehirlerin halkı ile arasındaki bağının ve iletişiminin azalması nedeniyle şiir ve nesirdeki edebî değişim ve başkalaşma yavaş, tekdüze ve azdı.

Eski edebiyatçılara ve şairlere göre, şiirin on başlık altında özetlendiği konuları vardı, hepsi de şahsî ve özeldi.

O konular

- medih (övgü),
- zem (yergi),
- nesîb (kaside),
- teşbîb (kasidenin giriş bölümü),
- isti'tâf (istek-talep, dua),
- i'tizâr (özür-şikâyet),
- vasf (övgü),
- hicâ vu tenz u hezel (yerme-hiciv,

* Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale, gkhgkm@gmail.com

istihza-alay ve mizah),
mefâhire (övünme)
ve hasb-i hâli (*otobiyografi*) içermekteydi.

Kimi zaman şahsî duygularla ve görüşlerle ilişkili olan tali konuları da onlara ilave ediyorlardı.

Nesrin konuları da insanları, tarihî öyküleri, efsanelerle ilgili hikâyeleri ve insanların başından geçen olayları içeriyordu.

Âriflerin ve sûflilerin kitaplarında da *Kurân-ı Kerim*, *hadisler*, İslâmî bilimlerin incelikleri ve hususları, zühd ve takva, ahlâk ve nefis tezkiyesi (*nefsi arındırma*), toplumun aksayan sorunları, Allah'ı tanıma ve bilme, yani marifet ilminden bahsediliyordu.

Ayrıca her devirde, zaman ve mekâna oranla, o eserlerde bir değişim muhakkak görülüyordu.

Fakat âriflerin ve sûflilerin mensur ve manzum eserlerinde yer almış konuların birçoğu birbirine benziyor ve daha çok tek bir kaynağa dayanıyordu.

Konu ve üslup değişikliği veya şiir kalıplarının ve mensur kitapların değişimi, 19. yüzyılın yarısına kadar devam etti.

Burada, bu yüzyılda giderek Fars edebiyatında görülen değişiklikler ve gelişmeler kısaca mevzubahis edilecektir.

Giriş

1235/1856 yılında, bir grup İranlı öğrenci Avrupa'dan dönmüş ve İran'da matbaa kurmuşlardı.

Sonrasında 1254/1875 yılında, "*Kâgez-i İhbâr*" adlı gazeteyi yayınlamışlardı.

1268/1889 yılında da "dâru'l-fünûn" (üniversite) kurulmuş ve orada ilmi kitaplar tercüme edilmişti.

Kaçarlılar dönemi yazarları, tercümelerin artması ve etkisiyle Avrupalı yazarların yazılarını taklit ederek sade yazıcılığa başlamışlardı.

Tenkitli kitaplar ise Nâsireddîn Şâh zamanında yazılmaya başlamıştır.

Süreyya ve Perveriş gazetelerinin yazıları, fikri akımlarda değişime neden olan sade ve etkili bir yazıyla basılmıştı.

Ayrıca elektrik, kabîne, konferans, parlamento gibi yabancı sözcükler de gazetelerde yaygınlaşmıştı.

Bunların yanı sıra geleneksel nazım ve nesirde de bir takım değişiklikler meydana geldi. Bilhassa bu dönem şairleri, daha çok 12. ve 13. yüzyıl şairlerini taklit etmişlerdir

Kâimmakâm Ferâhânî gibi şahsiyetler, yazılarının Sa'dî'nin yazıları gibi olmasına özen göstermişlerdi ama anlatımlar kendi devirlerinin konularıyla sınırlı kalmıştı; hatta Rızâ Kulîhân Hidâyet'in çağdaşı olan Miflik-i Tahrânî veba hastalığı hakkında bir terkîbbend kaleme almış ve onun bir bendinin beyitleri Rızâ Kulîhân Hidâyet'in eseri Mecmâu'l-Fusehâ'da nakledilmişti:



Bir pehlivan geldi, ölümü ordu öncüsü olmasından,

Mızrağı gökten denizdeki balığa kadar

Askerinin bayrağı olmuş helak,

Zulüm ayetleri kalkmış ortadan.

Yüzük taşında veba nakşı,

Kin güttüğünde insanları kapan

Elburz dağı gürzünden olmuş yerle bir,

Şehlan dağı güçsüzlüğünden dolayı bitmiş.

Birçok baba, tehlike korkusundan yerin altına sürdü evladını

Birçok anne de çocuklarını, yol üzerinde kucaklarından bıraktı.

Çalgı ustaları her yerde iniyorlar dillerinde estağfirullah

Gazel söylemeden, lâ havle çekerek, tılsım okuyarak.

Visâl-i Şîrâzî'nin oğlu olan Vakâr-i Şîrâzî 'nin ise Şîrâz depremi vakasında söylediği beyitler şunlardır:

Kalp derin bir kederde ve aydınlıktadır gönül

Bir şehir coşkuda ve azaptadır dünya

Hesap gününün velvelesine kapılmış bütün dünya

Bütün âlem dalmıştır hesap gününün uğultusuna.

Yer kürenin sarsıntısından bir an bile geçmedi

(İçi) boş bir ceviz, suyun içinde sanki.

Yeryüzünün yarısı kaldığından karanlığa döndü dünya

Diğer yarısı da güneşin yüzüne oldu peçe.

Bu perişan mahşerde eğer toprak birini götürürse,

Beşiğin içinde uykuda olan bir çocuk vardır.

Başka bir şehirde depremden dolayı gölgelik yoktur

Eğer birinin başına bir gölge düştüyse, buluttan/karanlıktan dolayıdır.

1285/1906 yılının Eylül ayında Meşrutiyet emri çıkmış ve İran toplumunda yeni bir değişim meydana gelmiştir. Bu değişim, temeli dine dayanan bir anayasal harekettir.

İlk kez, toplumun bireylerinin tamamı telaşa düşmüş; kendi arzularının ve isteklerinin yerine, dizginleri kendi elinde tutan kanun koyucuları ve yöneticileri vekil tayin etmişlerdir.

Toplum bir süre sonra sosyal olaylarla, sorunlarla ve aksaklıklarla tanışmış ve bunun neticesinde de nazım ve nesir dili de değişikliğe uğramıştır.

Şairin ve yazarın üslubu sade ve anlaşılır bir hal almış, süsten ve gösterişten uzak bir hale gelmiştir.

Gazete ve tercüme dili, bildiri ve resmî yazı üslubu, sade ve akıcı bir çeşide bürünmüş ve neticede dil, halkın genelinin, okuyazar olan, az okuması yazması olan, hatta aslında cahil olan bütün halkın anlayabileceği bir sadelik kazanmıştır.

Meclis-i şurâ, kanun, sosyal adalet, sosyal ve bireysel haklar, adliye, maliye, parlamento, komisyon, referandum, oy hakkı gibi yeni kelimeler ve terkipler dillere yerleşmiş ve kalemlere, yani yazıya yansımıştır.

Yeni fikirler ve yeni kalıp türleri belirmiş; tiyatro eseri, destan, roman, tenkitli makaleler gibi bazı edebî konular ortaya çıkmış ve bunlar edebî türlerden sayılmıştır.

Edîbülmemâlik-i Ferâhânî, Meliküşşü'arâ-yi Bahâr, Eşrefeddîn Hüseyinî ve İrec Mirzâ gibi edip ve şairler, akıcı, sade, eleştirel ve siyasi şiirler söylemişlerdir.

Bununla birlikte bu şairler, klasik ve geleneksel üslubu, yaygın kalıp ve türleri muhafaza etmişlerdir.

Cümleler, edebî türler ve konular daha önce örneği hiç görülmemiş yenilik kazanmıştır.

Tâlibûf, Dihhudâ ve Cemâlzâde de öyküler ve sade tenkitli yazılar kaleme alarak, yazarlık için yeni bir anlayış ve tarz ortaya koymuşlardır.

Meşrutiyetten 16 yıl sonra, yani 1301/1922 yılında Ali İsfendiyârî (*Nimâ Yûşic*), ün kazandığı Efsane şiirini yayınlamış ve "**Şîr-i nov**" (*Yeni Şiir*) olarak adlandırdığı şiirde bir değişim meydana getirmiştir.

Bu değişim ve gelişim neticesinde Nîmâ Yûşic, "**Modern şiirin babası**" olarak adlandırılmıştır.

Bütün bunlarla birlikte bir yandan toplumun okur-yazar oranının düşük ve eğitim-öğretim merkezlerinin az olması nedeniyle, toplumda yeteri kadar yazar bulunmamaktadır.

Öte yandan tiyatro-piyes tercümeleleri, yabancı romanlar ve öyküler; ayrıca şiir tercümeleleri veya yabancı edebî konular, Meşrutiyetten sonraki edebiyatı Avrupa edebiyatının etkisi altında bırakmıştır.

Bir diğer önemli husus da bunların birçoğunun, her yönden İran yaşamını ve Fars edebiyatını içine almış, deyim yerindeyse elbisesini değiştirmiş eserler dışında, İran toplumunun düşüncesine, âdâbına, âdetine, geleneklerine ve aklî konularına karşı yabancılaşmış olmalarıdır.

Başka bir husus da İranlı şairlerin, ediplerin ve yazarların istedikleri bir biçimde düşünce ve özgürlük ortamının olmayışydı; bu şekilde edebî gelişimler azalıyor hatta duruyordu.

Konuların sınırlı olması da bu gelişimi ve değişimi daha da engelliyordu.

Gelişim, öyküler, şiirler, toplumun haddinden fazla özel mevzuları, aile, yalın sosyal ilişkiler ve gündelik ilişkilerden öteye geçemiyordu.

Elbette medreselerin daha çok açılması, özellikle üniversitelerin kurulması nedeniyle Fars edebiyatı bir kat daha ilgi görmüş; şiir ile nesir daha da yaygınlaşmıştır.



Ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri, şairlik ve yazarlığa başlamış; matbu (*basılı*) yazılar daha çok revaç bulmuştur.

Yeni edebî araştırmalar, edebî tenkitler ve eser tahlilleri yaygınlaşmış ve bu tarz artık tamamen yepyeni olmuştur.

Aynı zamanda Batı kaynaklı kitapların tercümesi ve kültürel anlamda tiyatrolar ile gösteriler devam etmiş, ayrıca bunlar İranlı yazar ve şairler için örnek teşkil etmiş ve ilham kaynağı olmuştur.

Çağdaş şiir, yavaş yavaş kendi yolunu icra etmeye başlamış ve yeni bir alana ulaşmıştır.

Yeni yetişen ve ehil şairler edebiyat sahasında ortaya çıkmış, geleneksel tarzda şiir söyleyenler, uzun ve mübalağalı kasideler yazmaktan vazgeçmişler ve dönemin revaçta olan konularıyla uyumlu şiirler kaleme almışlar ve böylece Fars şiirinde bir değişim ve gelişim meydana gelmiştir.

Bu devirde çeşitli kültür alanlarında ve İslâmî bilimlerde de eserler, özgün bir biçimde ya da tercüme yoluyla basılmış ve bunun neticesinde oluşan yeni yazı tarzı ve üslubu,

Fars nesrindeki birçok değişime öncülük etmiştir.

İran İslâm Devrimi, 1357/1979 yılında 22 Şubat Pazar gününde İmam Humeynî önderliğinde gerçekleşmiş, hızla bütün toplumu ve hayatı değiştirmiştir.

Bu siyasi-içtimai hızlı değişim, kültürel, ilmî ve edebî değişimi de beraberinde getirmiştir.

Toplumun her tabakadan kesimi, İslâm Devrimine katılmış; şiir ve edebiyat bunun dışında kalmaya çabalamıştır.

Murtazâ Mutahharî, edebî değişim ve gelişimi “*Mevcut düzenin aleyhine olan her taşkınlık devrimdir ve bu, siyasi düzene özgü değildir.*”

Edebî devrim olması olasıdır; yani yazarlar ve şairler mevcut edebî düzenin aleyhine isyan ederler ve o düzeni birbirine karıştırırlar; başka bir tarz ve metot var ederler.

Sanat devrimi olması mümkündür; aynı şekilde sanat veya bilim devrimi olması da mümkündür.

Rönesans, fikrî, kültürel ve edebî bir devrimin numunesidir; bütün bunlar bir yana mezhep devrimi olması da mümkündür.

Örneğin Sadr-ı İslâm ayaklanması, mezhebî devrim gibi gözükse de siyasi, sosyal, iktisadi ve hatta edebî bir devrimdir” sözleriyle izah etmiştir.

İran İslâm devrimindeki ilk büyük edebî değişim, Farsça nesrin sade olması ve gösterişten uzak olmasıdır.

Böylece edebî, dinî, siyasi ve kültürel bilimlerin birçok konusu, anlaşılır ve sade bir üslupla söylenip yazılmıştır.

Bunların yanı sıra Cuma namazı hutbelerinde, siyasi ve mezhebi hatta bilimsel ve edebî konferanslarda bile sade ve yalın olmak, halkla açık konuşmak gelenekselleşmiştir.

Bu da büyük edebî değişimin en büyük göstergesidir.

Kelimelerin ve kavramların birçoğu yenilenerek, cephe, savaş, şehit, şahadet, bağışlama, yardımlaşma, sorumluluk, toplumun talebi, içtimâî ve millî hizmet gibi terimler imajinatif ve romantik bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Elbette yeni mefhumlara ve konulara uygun olarak vilâyet-i fâkih, İslâm meclisi, kültür inkılâbı, hicâb-i İslâmî, dışa bağımlı ekonomi, kendine yeten, kudret bulutu, aşkın rekâtı, silah, silahlı ve özgürler gibi yeni sözcükler ve terkipler de ortaya çıkmıştır.

Genel olarak destan ve öyküler, gerçekçi bir biçimde kurgulanmışlar ve onların kahramanlarının hepsi de gerçek kişiler ve toplumun bireyleri arasından seçilmişlerdir.

Bütün bireyler arasında bilhassa da savaş ve devrime katılanlar arasında hikâye anlatımı ve anı yazıcılığı yaygınlaşmış, bu tür edebî türler ağıdalı ve süslü bir söyleyişten uzak bir şekilde her yeri kuşatarak, hem söylenilmiş hem yazılmış hem de söyleşide bulunulup röportaj yaparak radyo ve televizyon yorumuna kadar girmiştir.

Şehitlerin vasiyetnameleri de İran edebiyatının temel konuları arasına dâhil olmuştur.

Şiir; ölçü, mefhum, konu, kelimeler terkipleri ve edebî sanatları kullanma bakımından tamamıyla değişmiş ve çağdaş şiir, yeni ve okunmaya değer terimlerle birlikte bir hayli yaygınlaşmıştır.

Nazmın eski ve geleneksel kalıplarındaki şiirler de aynı klasik ölçülerde yazılmış ama sözcükler, mefhumlar, muhteva ve konular bakımından değişikliğe uğramıştır.

Devrim şairlerinden Müderrisî, Enverî'nin kasidesine karşılık bir matla' beyti söylemiştir:

Ey seher rüzgârı, Amerika taraflarından geçersen,

Şahadetin kırmızı mektubunu Rigan'a götür.

Burada bir beytine örnek verdiğimiz, tamamı 42 beyit olan kasidede bütün mazmunlar, tabirler, kinayeler ve teşbihler orijinal ve yenidir; Kurân'dan, hadîsten ve İran İslâm Devrimi remizlerinden alınmıştır.

Bunların yanında şiir türleri arasında yeni bir tarzda bir marş gibi yazılmış hamâsî şiirler de mevcuttur. Bunlar arasından Hamîd Sebzevârî'nin yazdığı **"Sefer"** adlı şiiri, İslâmî ve inkılâbî dünya görüşünden çıkmıştır.

Fars nesri ve yazı üslubunda -özellikle İslâmî fetvaların beyanında, tercüme, Kurân-ı Kerim tefsiri, İslâm ahlâkı, hukuk, İslâmî din bilimleri ve din büyüklerinin hayatında- büyük değişiklikler meydana gelmiş, bu değişiklikler ilkökul ve ortaokul ders kitaplarına da girmiştir.

Dinî ve bilimsel kitaplar tercüme edilmiş, sayılarında da artış olmuştur.

Matbu yazılar, makalelerin ve araştırmaların konusuna göre etkili ve dilin kurallarına uygun bir şekilde ilerleme göstermiştir.

Kimi zaman yazıdaki hızlı değişimle bazı edebî ve lügavî ihmaller de görülmüştür.

Edebiyat, tiyatro ve senaryo yazıcılığı bir branştır çünkü her birinin ayrı bir konusu vardır. İslam Devrimi dönemlerinde bu edebî türler de değişikliğe uğramış; konularını toplumun gündelik hayatındaki olaylardan veya devrimden almıştır.

Toplum bu hikâyelere aşına olmuş ve konular, daha gerçekçi bir biçimde işlenmiştir.

Film, tiyatro ve destanların genelleşmesi; deyimler, öyküler, gelenekler, yerli ve yöresel âdetler gibi yerel lehçelerin ve şivelerin bu türlere girmesi sebebiyle, radyo ve televizyon programlarına, sinemaya ve matbu yazılara halkın genel ve kültürel aşinalığı artmış ve bu ilgi, bu dönem edebiyatında en dikkat çekici değişimlerden biri olmuştur.



İran İslâm Devrimi dönemlerinde dinî konular, İslâmî hükümler ve İslâm dininin gerçekleri sosyal sınıfların tamamına her zamankinden daha çok nüfûz etmiş ve zarurî bir biçimde bu anlatımların hepsinin akıcı, sade ve anlaşılır bir dille yazılıp beyan edilmesi gerekli görülmüştür.

Edebiyatın bu alanında tam bir değişimin gerekliliği de dile getirilmiştir.

Eski edebiyatçılar da bu hususta çok çaba sarf etmişler, birçok önemli eser vücuda getirmişler, böylece İslâm Devrimi devirlerinde hem bu kitapların sayısında artış olmuş hem de kitapların yazı ve üslubu daha sade ve akıcı bir hale gelmiştir.

Örnek için Şehîdî'nin Nehcü'l-belâga eserinin tercümesinin dili ve Kurân tercümesi için müellifi Allâme-i Tabâtabâî olan ve Suyûtî tarafından tercüme edilen Tefsîrü'l-mîzân adlı eserler gösterilebilir.

Böylece buraya kadar bahsedilen bütün edebî değişimler, İslâmî Devrimi'nin edebî devirlerinden sayılmaktadır.

Kaynaklar

Bahâr, Melikuşşu'era-yi, Sebkinâsî yâ târîh-i tetovvur-i nesr-i Fârsî, İntişârât-i Zevvâr, Tahran, 1390/2011.

Bâkırî, Said-Nîkû, Muhammed-i, Şîr-i İmrûz, Tahran, İntişârât-i Beynelmilelî-i elhedî, 1372/1993.

Durmuş, İsmail, "Üslûp", TDVİA, İstanbul, 2012, C 42, s. 383-385.

Ekberî, Menûçehrî, Nakd u Tahlîl-i Edebiyyât-i İnkılâb-i İslâmî, Tahran, Sâzmân-i Medârik-i Ferhengî-i İnkılâb-i İslâmî, 1371/1992.

Karaismailoğlu, Adnan, "Üslûp (Fars Edebiyatı)", TDVİA, İstanbul, 2012, C 42, s. 385-386.

Safevî, Kurûş-i "Pişnihâdî der sebkinâsî-i edebî-i Fârsî", Zebân ve edebiyât, 1377/1998, sy. 6.

Şeffî-i Kedkenî, Muhammed Rızâ, Edvâr-i Şîr-i Fârsî ez Meşrûtiyyet tâ Sukût-i Saltanat, Tahran, İntişârât-i Tûs, 1352/1973.

Yâhakkî, Muhammed Ca'fer-i, Cûybâr-i Lahzehâ, İntişârât-i Câmî, Tahran, 1378/1999.

Mecmue-i makâlehâ-yi seminâr-i berresî-i edebiyât-i İslâmî, Sâzmân-i mutâle'e ve tedvin-i kutub-i 'ulûm-i insânî-i dânişgâhha, Tahran 1373/1994.

DEĞİŞEN MECRA, DEĞİŞEN REKLAM

Hazal OĞUZ*

Giriş

Reklam 21. yüzyılın en etkili ve ikna edici iletişim metotlarının başında gelmektedir.

Medya araçlarının giderek yaygınlaşması ve çeşitlenmesi, internetin kişilerin hayatına daha yoğun biçimde nüfuz etmesi ve dijital mecraların hayal edilenin ötesine geçmesi reklamın gücünü ve etkisini daha da artırmıştır (**Özkan, 2015: 1**).

Arapça “*yatak*” ve “*bir işin gidişi, bir olayın doğrultusu*” (**TDK, 2018**) anlamına gelen mecra, reklamcılık literatüründe reklamın yayınlandığı yer veya ortam manasını karşılar.

10/1/2015 tarihli ve 29232 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği’nde yer aldığı tanımı ile ise mecra “*reklam ve tanıtım mesajını ileten ve o mesajı alma durumunda olan kişi, grup ya da topluluğun bulunduğu yeri ve ortamı; televizyon, her türlü yazılı basın, internet, telefon, radyo, sinema gibi iletişim kanalları ile açık hava, basılı materyal gibi iletişim araçları*”nı ifade etmektedir.

Mecra kullanımı reklamın yapı taşı gibi olduğundan etkisi ve önemi azımsanmamalıdır. “*Abi verimiz gazeteye 4 gün reklam kalır işte*”den daha fazlası olan mecranın “*yaparız bir broşür verimiz çocuğa dağıtır*”dan da daha yaratıcı olması gerekir.

Reklamverenlerin tanıtımın yapıldığı hedef kitleye doğru taktikleri kullanarak yönelmeleri gerekir (www.pazarlamaturkiye.com, 2018).

Bu bağlamda, reklamverenler klasik reklam mecraları sayılabilecek alanlardan daha farklı platformlara yönelmekte ve teknolojinin gelişmesiyle de bağlantılı olarak alternatif reklam türlerine başvurmaktadır.

Mecra değiştikçe, reklam türleri de değişmekte, tüketicilerin karşısına çok farklı yer ve anlarda çeşitli formlarda reklamlar çıkabilmektedir.

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
[hazal.oguz@gtb.gov.tr](mailto: hazal.oguz@gtb.gov.tr)

Reklam Mecraları

Televizyon-radyo, gazete/dergi ve açık hava tanıtımları gibi temel geleneksel mecraların yanı sıra –*bazı çevrelerce hala yeni bir alan olarak görülse bile* – yeni medya kavramının da etkisiyle pazarlamacılar tarafından internet siteleri, kişisel bloglar, sosyal ağlar, arama motorları, çevrimiçi oyunlar, araç giydirmeleri vb. alternatif reklam mecralarına başvurulduğu görülmektedir.

İnternet reklamcılığı, ürün ve hizmetlerin tanıtılabilmesi için doğrudan internet mecrasının kullanılması olarak ifade edilmektedir.

Belirli bir ücret karşılığında reklam bandı türleri, sponsor reklamlar vb. farklı web ortamlarında veya e-posta ile dijital olarak pazarlama yöntemidir (**Mestçi, 2013: 23**).

Geleneksel kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilen tanıtım kampanyalarından farklı olarak internet reklamcılığı, interaktif ve ölçülebilirdir (**Altınbaşak & Karaca, 2009: 465-466**).

Öte yandan, çevrimiçi ve çevrimdışı oynanabilen bilgisayar oyunları içerisine reklam yerleştirilerek kurgulanan advergaming, tüketiciye reklam mesajları ileterek markanın pazarlama hedeflerini desteklerken tüketici veri tabanını da oluşturmaya katkı sağlar.

Oyuncu konumundaki tüketiciler, markanın öyküsüne ortak olarak duygusal bağ kurar ve marka ile işbirliğine girmiş olurlar (**Özkaya, 2010: 468**).

Kişisel bloglar ise birey ya da belirli bir grup tarafından, son zamanlarda işletmeler tarafından sürdürülen, geniş bir izleyici kitlesi için yorumlar ve fikirler sunan web siteleridir.

Bloggerların yoğunlukla kullandığı Instagram'ın en önemli özelliği kullanıcı deneyimini bozmadan, kullanıcılara rahatsızlık vermeden reklam gösterimi sunmasıdır.

Instagram şimdilik, yeni reklam modelleri denemektedir ve yapısı gereği gerek bünyesindeki linkler gerek butonlarla hiçbir şekilde dış bağlantı vermeden Instagram'ın reklam verenleri tarafından kullanıcıların web sitesine yönlendirilmektedirler (**Zümrüt, 2016: 41**).

Alternatif Reklam Türleri

Geleneksel ve yeni medyada reklam karşılaştırıldığında, video reklamların en yaygın olarak kullanıldığı mecra geleneksel reklam araçlarının başında gelen televizyondur.

Ancak televizyon reklamlarının yüksek maliyetli olması, amaçlananın dışında çok geniş bir kitleye ulaşması ve izleyicilerin reklamlara maruz kalmadan kaçınması televizyon reklamcılığının etkinliğini düşürmektedir.

Lister, Dovey, Giddings, Grant, & Kelly (2003) yeni medyanın temel yapı taşları olarak dijital olmasını, etkileşimli olmasını, hiper metin kullanımını, sanal olmasını, ağ yapısında olmasını ve benzetimli olmasını sıralamışlardır.

Gerilla reklam, viral reklam, şok reklam, ürün yerleştirme, subliminal reklam, nöro-reklam yeni medya bağlamında ortaya çıkan alternatif reklam türlerindedir.

Alternatif reklam türlerinden ilki sayılabilecek viral reklam, internet üzerinde büyük çoğunlukla video yapımı olarak, e-posta yolu veya video paylaşım sitelerinde kullanıcıların kendi kendine yaydıkları yeni bir reklam türüdür.

Bir virüs gibi kişiden kişiye yayılması için planlı bir şekilde bir fikrin ya da viral mesajın hızlı bir şekilde yayılması ve pazarlanması olarak tanımlanabilir ve bu yüzden ismini 'viral' olarak almıştır.



Devamlı olarak içerik paylaşımı, e-posta yoluyla yayılan paylaşımların kulaktan kulağa yayılması tekniğiyle tüm internet kullanıcılarına ulaşma yöntemi olan bu reklam türü.

Ağızdan ağıza pazarlama yöntemi(WON) ile çok benzer özelliklere sahiptir.

2009 yılındaki Eski Sevgiliye Kapak viralinde, Fulya karakteri evde yaptığı çekimle eski partnerinin eşyalarını Gittigidiyor.com adresli internet sitesinde İntikam kullanıcı adıyla satmaktadır.

Elbette Fulya'nın doğallığı, zaman zaman argo kullanımı ve ayrılık sonrası samimi tepkiler veren bir kadın figürü yansıtması videonun inandırıcılığını arttıran etkenler olmuştur.

Tüketicilerin yanı sıra medyada da ilk etapta "gerçek" sanılan bu ayrılık hikayesi aslında bir viral reklam kampanyasıdır.

Gittigidiyor sitesinin Pazarlama Müdürü H. Arıkan bu viralin başarısını anlatırken "video yüklendikten sonra Facebook ve Youtube'da Fulya Timur'a 60 bin arkadaşlık isteği geldiğini, 1 ay içerisinde Fulya'nın sattığı ürünleri görmek için 134.000 kişinin Gittigidiyor'da 'İntikam' kullanıcılarını ziyaret ettiğini, hatta Fulya'nın eski erkek arkadaşı, kardeşi ve çocuğu olduğunu iddia eden kişilerin 47 türev (spoof) video çekerek internette yayınladığı"ni aktarmıştır.

Diğer taraftan, ilk kez 1984 yılında Jay Conrad Levinson tarafından kullanılan ve geliştirilen, düşük bütçe yüksek yaratıcılık ile meydana getirilen pazarlama çalışmalarının bütünü sayılabilecek gerilla pazarlamada iki önemli hedef vardır.

Bunlardan ilki hiç beklenmedik bir alanda tüketicilerin karşısına çıkması ve ikincisi standardın dışında yaratıcı şekilde hafızada yer edinmesidir.

Gerilla pazarlamanın işleyişi içerisinde pazarlama iletişimi kapsamında yer alan gerilla reklamın hedefi tüketicileri alışmış kalıpların dışında düşünme, onların hayal güçlerini kullanma ve markaya

ilgilerini çekebilme beklentisiyle şaşırtmayı amaçlamaktadır (**Bunten, 2014**).

Yukarıda yer alan görsel mürekkep ile yapılan hatalı yazılımları düzeltmeye yardımcı olan kimyasal bir ürün üreticisinin ürünün şişesini tam olarak caddenin beyaz çizgilerinin yanına bıraktığını göstermektedir.

Reklamverenler ve pazarlama iletişimcileri tarafından hem tüketicilerin hiç ummadığı yerde bu markayı görmesi hem de pazarlamanın yaratıcı olarak yapılmasının bu markaya çok şey katacağı düşünülmektedir.

Kimi zaman birbiriyle karıştırılan bu iki alternatif türün en önemli ortak noktası reklamın “reklam gibi” yapılmamasıdır.

Gerilla reklamların birçoğunu izlerken, reklamın sonuna dek hangi markanın ve ürün/hizmetin tanıtımının yapıldığını tüketicilerin anlayamıyor oluşudur.



Ancak gerilla reklamın doğuş biçimi maliyetin düşük olmasına bağlı iken, viral reklamda maliyetten çok reklamın kulaktan kulağa yayılması amaçlanır.

Diğer yandan, gerilla reklamda yapım ve çekim teknikleri ne kadar profesyonel ise viral reklamda bilinçli bir tercih olarak reklam filmi daha amatör hazırlanır ve tüketici üzerinde doğallık etkisi hedeflenir.

Sonuç

Reklam mecrası, herhangi bir reklam mesajının iletilmesi için kullanılan herhangi bir platformdur.

Bu platform televizyon, gazete, radyo vb. olabileceği gibi bir otobüsün yanı, stadyumdaki tabelalar, tişörtler ve kişilerin fotoğraflarını yükleyip yer bildirim yaptıkları sosyal medya hesapları da olabilir.

Teknolojinin gelişmesi ve yeni medya araçlarının bireylerin hayatına girmesi sayesinde reklam mecraları değişmiş, zamanla bu durum reklamın türünü de etkilemiş, evirmiştir.

Bu sayede, viral reklam, şok reklam ve gerilla reklam gibi alternatif reklam türleri ortaya çıkmıştır.

Televizyon reklamlarına karşı önyargılı hale gelen izleyici için bu yeni anlatı biçimi eğlencelidir.

Bu sebeple, başarılı viral ve gerilla pazarlama örnekleri iyi bir marka imajı oluşturmak, en azından tüketicilerin aklında kalabilmek açısından reklamverenlere fayda sağlar.

Kaynakça

“Reklamda Mecra Kullanımı ‘Abi gazeteye reklam koyarız’dan daha fazlası” (2018). <https://pazarlamaturkiye.com/makale/reklamda-mecra-kullanimi-abi-gazeteye-reklam-koyarizdan-daha-fazlasi/>

Altınbaşak, İ., K& Karaca, E. S. (2009). İnternet Reklamcılığı ve İnternet Reklamı Ölçümlenmesi Üzerine Bir Uygulama. Ege Akademik Bakış. 9(2), 463-487.

Bunten, M. (2014). Guerilla Advertising: Low Budget, Big Impact. <https://www.udemy.com/blog/guerilla-advertising/>

Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I. H., & Kelly, K. (2003). New Media: A Critical Introduction. New Media A critical introduction. Retrieved from <http://cw.routledge.com/textbooks/9780415431613/>

Mestçi, A. (2013). İnternette Reklamcılık. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Özkan, A. (2015). Reklamda Etik İlkelerin Stratejik Değeri ve Hukuksal Denetim Yöntemi Olarak Özdenetimin Önemi. “Yeni Medya ve Reklam”. İstanbul: Derin Yayınları.

Özkaya, B. (2010). Reklam Aracı Olarak Advergaming. Marmara Üniversitesi İletişim Dergisi, 9(2), 455-478.

Türk Dil Kurumu. (2018). “Mecra”. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MECRA

Zümrüt, S. (2016). Sosyal Medya Reklamlarının Tüketici Davranışına Etkisi – Instagram Kullanıcıları Üzerine Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.



SAĞLIK TURİZMİNE GENEL BİR BAKIŞ

Yeter DEMİR USLU*

Tüm dünyada küreselleşme ile beraber, teknolojik gelişmeler sayesinde uzaklık kavramı artık sorun olmaktan çıkmıştır.

İnsanlar kendi ülkelerinden daha gelişmiş, ileri teknolojiye sahip ülkelere sağlık hizmeti almak için seyahat etmekteyken, artık bu durum büyük oranda tersine dönmüştür.

Bu önemli, kayda değer değişim ve gelişim sağlık turizmi konusundaki çalışmalarını da beraberinde getirmiştir.

Son yıllarda giderek önemi artan sağlık turizminin tarihsel gelişimi ve bu gelişimi etkileyen faktörler, ekonomik boyutları, sağlık turizminin özellikleri, türleri, riskleri ve önündeki engeller güncel ve dikkat çekici konular arasında yer almaktadır.

Sağlık turizmi tedavi ve rehabilitasyon gereksinimi olanlarla birlikte uluslararası hasta potansiyelini kullanarak, sağlık kuruluşlarının büyümesine olanak sağlayan turizm türüdür.

Sağlık turizmi hasta ve yakınlarının rahatlığını sağlamak için tıbbi hizmetleri sunmayı hedeflemektedir.

Yaşadığı yerin olanaklarıyla iyileşemeyen ya da geç iyileşen insanların şifayı başka yerde araması, sağlık turizmi olgusunu yaratmıştır.

Sağlık turizmi, yılın her zamanına denk gelen bir yapı arz ettiği için, genellikle yaz aylarına özgü sezonluk bir dönem olarak düşünülen turistik faaliyetlerinden ayrı olarak değerlendirilmelidir.

Çünkü hastalıkların ve tedavi arayışının dönemsel bir aralığı yoktur.

Sağlık turizm faaliyetleri doğru bir şekilde belirlenip, hedefe uygun planlamalar yapılarak faaliyete geçirilirse, ülkeler için son derece önemli kazançlar elde edilebilir.

***Doç. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi**

Gelişmiş ülkelerde eğitim ve refah seviyesinin yüksek olmasıyla doğru orantılı olarak sağlık hizmetlerinin sunumu yüksek maliyetleri beraberinde getirmektedir.

Özellikle yaşlanan nüfusun sağlık ihtiyaçları ve sağlık giderlerinin payı, gelişmiş ülkelerde her geçen gün artmaya devam etmektedir.

Bunun yanında sosyal güvenlik maliyelerinin giderek yükselmesi, sosyal güvenlik kurumlarını da dar boğaza düşürmektedir.

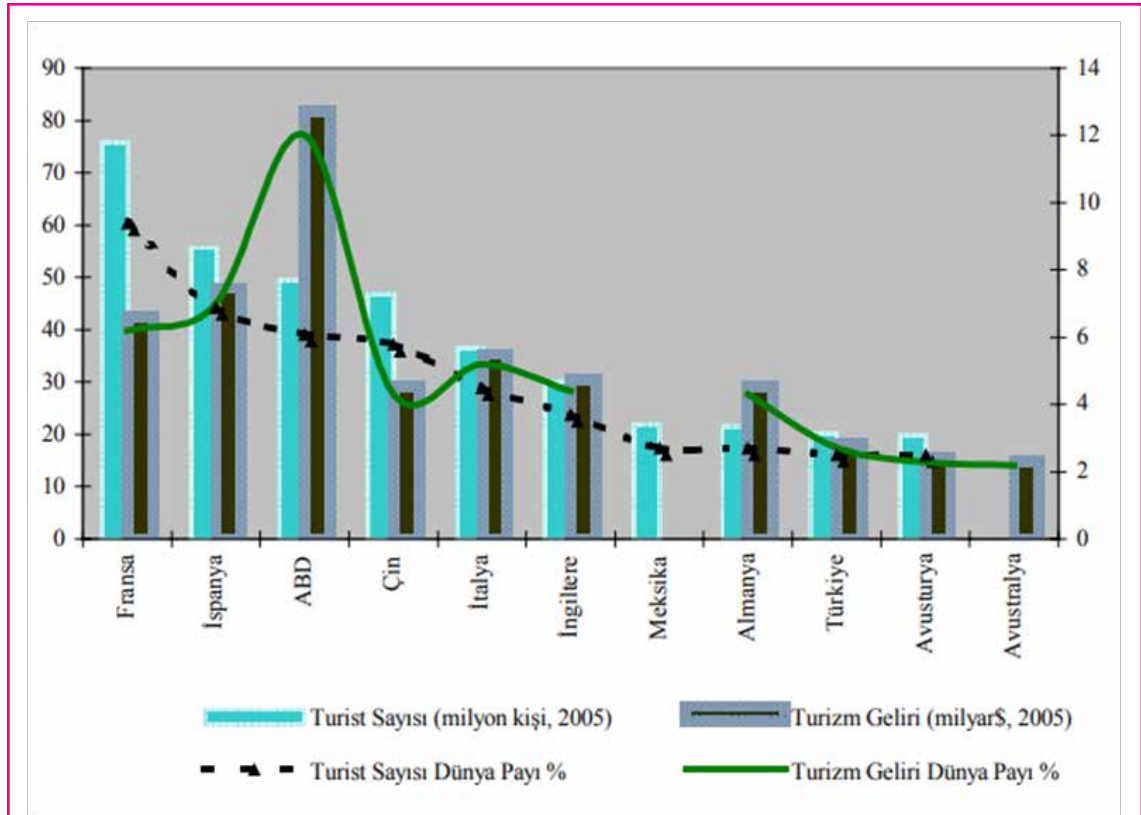
Bu tür problemlere başa çıkmak adına sosyal güvenlik kurumları ve özel sigorta kurumları; kaliteli tıbbi hizmet sunan, yakın sağlık turizm bölgeleriyle paket anlaşmalar yaparak, sağlık hizmetlerini düşük maliyetli satın alma gayreti içerisinde.

Son yıllarda, ülkemizin de gelişmiş ülkelerdeki nitelikli sağlık hizmetleriyle rekabet edebilecek düzeyde yarışır durumda olması, dünyanın dört bir yanından ülkemize tedavi amacıyla turistler getirmektedir.

Özellikle 1990'lı yıllar sonrasında ülkemizde kamu sağlık hizmetlerine ilaveten özel sektörün de sağlık hizmetlerine ciddi yatırımlar yaptığı görülmüştür.

Bu gelişmeler sonucunda, Avrupa standartlarıyla yarışabilecek düzeyde özel sağlık kuruluşları artmaya başlamıştır.

Grafik :1 Turist Sayısı ve Turizm Geliri



Kaynak: World Tourism Organization (2005)

Ayrıca, ülkemizin coğrafi konumu ve sağlık sektöründeki yetişmiş ve eğitilmiş insan gücü sağlık turizminde Türkiye'nin önemli avantajları arasında yer almaktadır.

Dünyanın en fazla turistini çeken ve en fazla turizm geliri elde eden ülkeler sıralandığında, Türkiye ilk 10 ülke arasında yer almaktadır.

2005'te 20,3 milyon turiste ev sahipliği yaparak Almanya'nın ardından 9.sırada yer almıştır.

Bununla birlikte 18,2 milyar \$ döviz geliri elde ederek turizm gelirlerinde ise 8. sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin, 808 milyon kişiden oluşan dünya turist pastasındaki payı %2,5 iken, 682 milyar \$'lık dünya turizm geliri pastasından aldığı dilim ise %2,7'dir. (**Özkurt, 2007**)

Ülkemizin yukarıdaki sayısal göstergelerle açıklanan sağlık turizmi potansiyeline bakıldığında bu alandaki yürütülen politikaların ve gelecek çalışmalarının ekonomiye sağlayacağı fayda gözler önüne serilmektedir.

Turist, ikamet ettikleri adresten başka bölgeye seyahat eden ziyaretçilerdir.

Turistin Sağlığı ise seyahat amaçlı ikamet edilen yerden başka bir ülkeye giden turistlerin seyahat halindeyken acil veya plansız olarak sağlık hizmeti almak zorunda kalmasına denir (**Cohen, 2008**).

Sağlık ve turizm ilişkisinin hem avantajlı hem de dezavantajlı yanları vardır.

Sağlık ve turizm ilişkisinin avantajlı yanı turistlerin sağlık amaçlı seyahat etmeleri ve tedavi süreçleriyle ilgili iken, dezavantajlı yanı ise turist sağlığı konusunda ortaya çıkan ilişkilidir ki, bu durum turizme büyük ölçüde zararlar verebilmektedir (**Özsarı ve ark. 2013**).

Turist sağlığı konusunda en çarpıcı örneklerden biri de 2002 yılında yaşanan uzak doğu ülkelerindeki **SARS** hastalığının ortaya çıkmasıdır.

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin (**WTTC**) tahminlerine göre hastalığın yarattığı olumsuz etki; Çin, Hong Kong gibi birçok uzak doğu ülkelerinde 20 milyar Dolarlık gelir kaybına ve 3 milyon endüstri çalışanın işini kaybetmesine yol açmıştır (**Kuo ve ark. 2008**).

Aynı şekilde, Kuş Gribi (*Avian Flu*) salgını da Asya ve Pasifik bölgelerinde yaşayan 12 milyon kişi üzerinde olumsuz etkiye sebep olmuştur (**Wilder, 2006**).

Meksika'da ortaya çıkan ve Kuzey Amerika ve Avrupa' da İspanya gibi ülkelerde görülmeye başlayan Domuz Gribi (*Swine Flu*) ise özellikle insandan insana çok hızlı bir şekilde bulaşmasıyla uluslararası turizm için büyük bir tehlike yaratmıştır.

Yaşanan domuz gribi pandemisi ile Meksika'nın turizm talebinde çok önemli azalmalar görülmüştür.

Bu veriler sağlık-turizm ilişkisinin önemini ve hassasiyetini gözler önüne sermektedir (**İçöz, 2009**).

Ülkemiz de sunulan kamu sağlık hizmetlerinde özeline payı son yıllar da hızla artış göstermektedir.

Özel sağlık sektöründe ciddi atılımlar olup, Avrupa standartlarıyla yarışabilecek düzeyde özellikle büyük illerde özel hastaneler ve merkezlerin sayısı artmaya başlamıştır.

Ülkemizdeki sağlığa ayrılan pay dikkate alındığında, kişi başına düşen sağlık harcamaları 2016 yılında 504 ABD dolarıdır.

Toplam sağlık harcamasının gayri safi yurtiçi hasılaya (**GSYH**) oranı, 2016 yılında %4,6'dır.

Bu durum kurumların varlıklarını devam ettirebilmeleri adına yurtdışı pazarlara açılmaları gerekliliğini destekler niteliktedir (TÜİK, 2016) Sağlık turizminin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan birçok özelliği bulunmaktadır.

Bu özelliklerden bazılarını aşağıda değinilmiştir;

- Sağlık turizminin, turizm ve tıp sektörleriyle olan yakın ilişkisi
- Hizmet sunumundaki farklılıklara bağlı olarak gruplara ayrılabilmesidir. (Tanısal, Girişimsel, Yaşam Tarzına Dayalı Gruplar)
 - o Tanısal grup; Laboratuvar ve görüntüleme hizmeti vs.
 - o Girişimsel grup; Kemoterapi, cerrahi operasyonlar vs.
 - o Yaşam tarzına dayalı grup; Wellness, spa vs.
- Bazı hizmetlerin isimlerinin belli ülkelere atfedilmesi (Slovenya; İnfertilite tedavisi, Merkez-Güney Amerika; Plastik cerrahi vs.)
- Sosyal, ekonomik, teknolojik ve endüstriyel alanda yaşanan gelişmelerle ilgili olması (Hadi, 2009).
- İhtiyaç ve sunulabilen hizmete göre çeşitlilik göstermesidir.

Sağlık turizminin özellikleri doğrultusunda; gelişmiş ülkelerdeki sağlık hizmeti ihtiyacı olan insanlar daha ucuz ve kaliteli hizmetlerden faydalanabilmek adına gelişmekte olan ülkelere ziyarette bulunmaktadır.

Bu durumu açıklar nitelikte farklı birçok neden vardır.

Bazıları aşağıdaki gibidir; (Medikal Turizm Araştırması, 2010).

- Maliyetlerin yüksek olması ve sağlık hizmetine olan erişim engelleri
- Mahremiyetin sağlanabilirliği ve bekleme sürelerindeki uzunluk
- Ülkelerin kendi sağlık programlarının kozmetik cerrahi ve benzeri müdahaleleri karşılamaması
- Ülkelerde sunulmayan sağlık hizmetleri, bazı etik ve benzeri sebepler
- Yurtdışında bilinmeyen bir ortamda gözlerden uzak bir tedavi tercihi (plastik cerrahi, uyuşturucu tedavisi, cinsiyet değişimi vb.)
- Egzotik bölgelerde tedavi tercihi
- Sağlık durumlarının müsait olması halinde tatil ve eğlence amaçlı ziyaretler
- Sağlık turizminin gelişmesinde diğer faktörler; dünyada yaşanan küreselleşme süreci, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, ülke sağlık sistemlerinde yaşanan problemler, tüketicilerin bilinçlenmesi, tüketici tercihleri, sektörlerin yeni pazar arayışları, ürün çeşitlemeleri ve Avrupa Birliği (AB) gibi dinamiklerdir (Yıldırım ve Altunkaya, 2006).

Gelişmekte olan ülkelerdeki sağlık kuruluşlarının kaliteli hizmeti, ucuza verebilmelerinin sebebi ülkenin gelir düzeyi göstergesini oluşturan **GSYİH** ile yakından ilişkilidir.



Gelişmekte olan ülkelerdeki idari ve mesleki giderler de buna göre düşük olmaktadır.

Örneğin Hindistan'da yaşayan bir cerrahın mesleki sorumluluk kapsamındaki sigorta giderleri ABD'de de yaşayan bir cerrahla kıyaslandığında aralarında büyük oranda farklılık görülmektedir (**Lancaster, 2004**).

Sağlık turizmi için gidilen bölgelerde tedavi maliyetleri değişkenlik göstermektedir.

Hastaların bulunduğu ülkeye göre %50, %70 hatta bazı durumlarda %80'e kadar maliyet tasarrufu sağlanmaktadır. (**Newman, 2006**).

Örneğin New York'ta kalp ameliyatı 250.000 ABD Doları iken, Hindistan Yeni Delhi'de 50,000 ABD Doları'dır (**Bulgan, 2016**).

ABD'deki maliyetlere kıyasla %80 tasarruf söz konusudur.

Ayrıca bypass ameliyatları kategorisinde 11.375-15.000 dolar fiyat aralığıyla en uygun fiyatlı operasyonlar Türkiye'de yapılmaktadır.

Yine omurga füzyonu ameliyatlarında Türkiye 7.125 dolar ile Tayvan'dan sonra ilk sırada, kemik iliği transplantasyonunda ise Türkiye 40.000-70.000 dolar fiyat aralığında Hindistan ile ilk sırayı paylaşmaktadır (**Gündüz, 2015**).

Günümüzde birçok Asya ülkesi medikal turizm pazarına hakim durumdadır.

Günümüzde de çok sayıda ülke bu pazara girmeye çalışmaktadır.

Özellikle Hindistan oldukça düşük fiyatları ile pazarda önemli bir yer edinmiştir.

Bireyler sağlık konusunda en iyi şartlarda kaliteli sağlık hizmeti almayı arzu etmektedir.

Bireylerin ucuz ve kaliteli sağlık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla ikamet ettikleri yerin dışında farklı bölgelere seyahat etmeleri ve bu bölgelerde konaklamaları sağlık turizminin beraberinde getirdiği bir düzendir.

Yaşanan bu süreçte dünya genelindeki küreselleşme faaliyetlerinin etkisi büyüktür.

Yaşanan gelişmelere ek olarak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, ülke sağlık politikalarında yaşanan problemler, maliyet ve hizmete erişim sorunları, tüketici davranışları, sektörlerin yeni pazar arayışları gibi faktörler sağlık turizminin gelişmesinde önemli rol oynayan dinamiklerdir.

Ülke genelinde etkin bir sağlık turizmi politikası belirlenebilmesi için; sağlık hizmet sunucuları devlet kurumlarıyla iş birliği talep etmeli, ülkedeki sağlık turizm sektörünün problemleri ve çözüm önerileri paylaşılmalıdır.

Bunun beraberinde uluslararası nitelikli ve eğitimli sağlık personeli sayısının artırılması sağlanmalı, uluslararası geçerli sağlık sigortası kullanımı özendirilmeli ve ülke içerisinde bu sigortaların geçerliliği yaygınlaştırılmalı, **JCI** gibi uluslararası sertifikasyonlarla sağlık kurumlarının sunduğu hizmetler standardize edilmeli ve sağlık turizmi alanında ülkeler arasında yapılacak olan ikili anlaşmalara gereken önem gösterilmelidir.

Kaynakça

Bulgan, G, Oksay, A, Korucu, K . (2016). *“The Evaluation Of Medical Tourism Perspective Of Health Management And Tourism Management Students. Joeep: Journal of Emerging Economies and Policy, 1 (1), 36-46.*

Cohen E., “Medical Tourism In Thailand”, AU-GSB e-Journal, Cilt.1, Sayı.1, (2008), 24-37.

Gündüz, H. (2015). *“Sağlık Turizmi Kapsamında Pamukkale Termal Kaynaklarının Değerlendirilmesi Ve Sağlık Bakanlığı Belgeli Otellerde Müşteri Memnuniyetinin Belirlenmesi”*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.

Hadi A. (2009), *“Globalization, Medical Tourism And Health Equity”*, In Symposium On Implications Of For Canadian Health Policy On November, 13, 1-29.

İçöz, O. (2009). *“Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları”*, Journal of Yasar University, 4(14):2257-2279.

Kuo, H. I. C. Chen, W. Tseng, L. Ju and B. Huang (2008): *“Assesing impacts of SARS and Avian Flu on International Tourism demand to Asia”*, Tourism Management, 29, (2008), 917-928.

Lancaster J., Surgeries, side trips for medical tourists. S. A1. Washington Post, 21 Ekim 2004.

Newman, Byron Y. (2006): O.D. 1529-1839/06/ 2006, American Optometric Association.doi: 0.1016/j.optm. 2006.10.006

Özkurt, H. (2007), *“Sağlık Turizmi Tahvilleri”*, Maliye Dergisi, Sayı:152, S: 121-141

Özsarı, S. H., & Karatana, Ö. (2013). *“Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu”*. Journal Of Kartal Training & Research Hospital/Kartal Eğitim Ve Arastırma Hastanesi Tıp Dergisi, 24(2).

TÜİK Sağlık Harcamaları İstatistikleri, 2016

Wilder, D. M. (2006). *“A field test of CAI software: introduction to electricity”*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, California State University, California.

Yıldırım HH ve Altunkaya Ü. (2006). *“Türkiye'nin Sağlık Turizmi Potansiyeli ve Güçlükler”* www.absaglik.com/saglik_turizmi_turkiye.pdf



DÜNYA KOOPERATİFÇİLİK GÜNÜ

Vedat SADIĞLU*

21 Aralık, Dünya Kooperatifçilik Günü' şiiirim ve resim tasarımıım.

Türk tarımının geleceği kooperatifleşmeye bağlıdır.

Birlikten kuvvet doğar.

Kooperatifleşmeyle hem üreten kazanır, hem tüketen !

Kooperatif Günü'nüzü kutlarım, saygılarımla...



* Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

K O O P E R A T İ F

*İşbirliğini sağlamak için kurulan
Dayanışmayı esas alan
Birlik ruhunun temsili
Kooperatiftir bunun adresi*

*Birlikten kuvvet doğar
Yalnız taş duvar olmaz
Bir insan her işe yetişemez
Baş başa vermeyince iş bitmez*

*Kooperatif, demokratiktir
Temel amacı kâr değildir
Yardımlaşma ve imece esastır
İnsanlar bu yüzden bir aradadır*

*Sermayesi ve ortakları sınırlıdır
Kişisel değil, toplumsal yapılıdır
Amaç ekonomiye değer katmaktır
Kooperatif böyle kurulur*

*Üretim, tüketim, tarım, kredi
Karma, satış, toptan, tarım kredi
Çok çeşitlidir kooperatif türleri
Ekonomiye katkıdır hedefleri*

Vedat SADİOĞLU

